

1.01 Izvirni znanstveni članek

Prejeto: 9. 5. 2019

UDK 94(497.4Piran)"1816/1830":661.42(497.4Piran)

349.41:661.42(497.4Piran)"1816"

Vzpostavitev katastra lastnikov piranskih solin leta 1816

MARKO BONIN

diplomirani zgodovinar, višji kustos

Pokrajinski muzej Koper, Kidričeva 19, SI-6000 Koper

e-mail: marko.bonin@pokrajinskimuzejkoper.si

Izvleček

Po propadu Ilirskih provinc je avstrijska država vzpodbujala gradnjo novih solnih površin v piranskih solinah. Število solnih kavedinov je od leta 1816 do leta 1825 naraslo s 4.854 na 7.054, po letu 1830 pa se je do obdobja prenove solin na Leri pred prvo svetovno vojno ustalilo na 7.033 kavedinov. Tako obsežna gradbena dela so zahtevala velika finančna sredstva in povečan obseg dela solinarjev, kar je bilo sprva zaradi nestabilnih političnih in gospodarskih razmer težko zagotavljati. Zaradi nasičenosti trga s soljo in izgubo ozemlja je država omejila pridelavo soli in vlagatelji niso uspeli dobiti pričakovanega zaslužka. Država je zaradi teh težav šele leta 1816 uspela vzpostaviti kataster lastnikov solin in solinarjev.

Ključne besede:

Piran, soline, razširitev in obnova solin, kataster lastnikov solin

Abstract

IMPLEMENTATION OF PIRAN SALT PANS OWNERS CADASTRE IN 1816

Following the Illyrian Provinces ruin, the Austrian state encouraged the construction of new salt pan areas in Piran salt pans. 4854 crystallization basins in 1816 increased to 7054 in 1825, while the number of crystallization basins ultimately settled at 7033 after 1830 until the reconstruction of the Lera salt pans before the first world war. Such extensive construction works demanded large financial resources and increased workload for salt pan workers which was initially difficult to ensure due to the fragile political and economic situation. The country limited the production of salt and investors failed to obtain expected earnings in the wake of the saturation of the salt market. Confronted with these difficulties, the country did not manage to establish the cadastre of salt pans owners and salt pans workers before 1816.

Key-words:

Piran, salt pans, rehabilitation and extension of the salt pans, salt pans owners' cadastre

UVOD

Najverjetneje so soline na severovzhodnem jadranskem prostoru delovale že v antiki, prvi ohranjeni pisni dokument o obstoju solin na Brionih pa je šele iz 6. stoletja. V obdobju Beneške republike so bile soline na Rabu, v Vrsarju, Piranu, Izoli, Kopru in Miljah, beneška vlada pa je v to skupino štela tudi soline na Pagu. Ker je Republika zaradi enakega načina pridelave soli, enake kakovosti in približno enake količine pridelane soli na kristalizacijski bazen soline od Paga do Milj obravnavala kot enoten solni kompleks, so na tem področju veljali tudi zelo podobni predpisi o pridelavi soli, davčni politiki, skladiščenju in trgovanju z njo. Sol, ki je bila državni monopol, je Beneški republiki prinašala velike dobičke, prav tako pa so veliko zaslužili tudi lastniki solin, solinarji in komune, ki so posedovale soline. Dodaten zaslužek je komunam prinašala tudi trgovina s slovanskim zaledjem. Čeprav je bilo delo v solinah težko, je zagotavljalo stalen vir (dobrega) zaslužka in s tem tudi boljšo kakovost življenja, kar se je posledično odražalo tudi na socialnem in kulturnem področju.¹

Medtem ko je istrsko solinarstvo ob koncu beneške uprave doživljalo krizo, je s prehodom pod avstrijsko oblast in s tem razširitvijo trga po letu 1797 ponovno oživelo. Nova oblast je ukinila limit, povečala ceno (30 lir na modij soli²) in vzpodbujala k obnavljanju in graditvi novih solnih kavedinov.³ V času prehoda pod francosko oblast (1806) so bile najbolj vzdrževane piranske soline. Miljske soline so bile zaradi poplav v prejšnjih letih poškodovane, zaradi večkrat naraslih vod Rižane pa so bile v slabem stanju tudi koprške soline.⁴ Cena soli je ostala enaka do leta 1808, ko so vpeljali tudi nove mere (milanski kvintal⁵ – *quintale di Milano*, po letu 1812 pa *quintale metrico*; 100 kg).⁶

1808. je izšel Napoleonov dekret o ureditvi istrskih solin, ki je določal ustanovitev deputacij za sol (*Deputazione dei Sali*) v Kopru, Piranu in Miljah. Piransko naj bi sestavljalo 11 članov (podestat, dva svetnika in 8 od 40 največjih lastnikov solin). Sestajali naj bi se vsako leto redno po obdobjih (vendar vsaj pred začetkom del na solnih fondih, v času pobiranja soli in po končani solni sezoni), s posebnim dovoljenjem prefekta pa po potrebi tudi izredno. Vse odloke deputacije je moral prej odobriti prefekt, nato pa jih je objavil minister za finance. Vsak lastnik solin je moral vsako leto do 15. januarja deputaciji (podestatu) prijaviti število svojih solnih fondov in število kavedinov na posamezni fond, ki jih je nameraval v naslednjem letu obdelovati. Za leto 1808 je morala biti najava (*notificazione*) opravljena do marca. Uredba je določala, da bodo kavedini, ki ne bodo tri leta prijavljeni ali obdelani, izbrisani in priključeni posesti državnega demanija, tisti, ki eno leto ne bi bili prijavljeni ali obdelani, pa naj ostanejo na voljo deputaciji, ki jih lahko da v obdelavo najprimernejšemu solinarju. Štiri petine neto pridelka iz teh kavedinov je pripadlo solinarju, petina pa je bila porabljena za pomoč družinam drugih solinarjev. Soline, ki so bile prijavljene za obdelavo, so morale biti pripravljene najkasneje do marca. Lastniki so bili dolžni poskrbeti, da je bila vsa pridelana sol pospravljena v skladišča. Do 15. januarja so se morali deputaciji prijaviti tudi vsi solinarji. Prijaviti so morali število (obdelanih) kavedinov, njihovo lastništvo ter ime in priimek posameznikov, ki so pomagali pri pobiranju soli. Nova avstrijska uprava je prinesla spremembe

¹ Bonin: Belo zlato krilatega leva, str. 291.

² Utežna mera; približno 801 kg soli.

³ Solni fond sestavljajo izparevalni in kristalizacijski bazeni. Fond ima praviloma 5 stopenj izparevanja (bazeni prvih štirih stopenj izparevanja so navadno imenovani *morarji*, bazeni pete stopnje izparevanja pa *servidorji*) in kristalizacijske bazene, imenovane *kavedini*.

⁴ Nicolich: Cenni storico-statistici sulle Saline di Pirano, str. 56–59.

⁵ Kvintal je desetina tone.

⁶ Nicolich: Cenni storico-statistici sulle Saline di Pirano, str. 59.

tudi na področju pridobivanja soli. Ustanovljen je bil piranski solni konzorcij (*Consorzio delle Saline di Pirano*), ki so ga sestavljali vsi lastniki piranskih solnih fondov, vpisani v konzorcijalni kataster.⁷

Leta 1813 so koprške, miljske in piranske soline imele 8748 solnih kavedinov, pri čemer je kar 54,6 odstotka vseh kavedinov odpadlo na piranske (4776), 35 odstotkov na koprške (3065) in le 10 odstotkov na miljske soline (907).⁸ Leta 1814 so v t. i. Ilirskem Primorju na tržaškem ozemlju delovale soline v Škednju in Žavljah, v Istri pa soline v Miljah, Kopru in Piranu.

Od skupne površine tržaških in istrskih solin (najverjetneje v drugem desetletju 19. stoletja), ki je znašala okoli 11,3 milijona klafter,⁹ so skoraj 90 odstotkov površin pokrivalo istrske soline, dobro desetino pa tržaške soline. Največje piranske soline so zavzemale skoraj 46 odstotkov površin (soline v Sečovljah, Luciji in Strunjanu), koprške 37 odstotkov, škedenjske skoraj 8 odstotkov, miljske 5 odstotkov, najmanjše žaveljske pa okoli 3 odstotke celotnih površin. V tem obdobju je bilo od skupnega števila 12.199 kavedinov obdelanih 82 odstotkov, neobdelanih 2,8 odstotka, v pripravi pa je bilo 15,2 odstotka kavedinov. Medtem ko so leta 1829 zaprli soline v Škednju, Žavljah in Miljah, so koprške in piranske soline v naslednjih nekaj desetletjih povečevale solno proizvodnjo. Piranske naj bi se po podatkih Emanuela Nicolicha že leta 1818 ustalile na 7034 kavedinov,¹⁰ koprške pa so po podatkih katastra iz leta 1847 imele 3827 kavedinov.¹¹

Iz arhivskih virov je razvidno, da je leta 1816 v piranskih solinah skupno delovalo 4854 kavedinov,¹² po drugih podatkih pa naj bi bilo na Leri 2160 kavedinov, v predelu Fontanigge 2216, v predelu Fazan 320 in v Strunjanu 158 oz. skupaj 5.834 kavedinov.¹³ Piranski Solni konzorcij je na osnovi načrta solin, ki sta ga po letu 1760 že predvidela beneški urad *Magistrat za sol* in piranska komuna (*Kolegij XX za sol*), nadaljeval načrte povečanja piranskih solin predvsem na področju solnih predelov Lera in Fontanigge. V predelu Lera naj bi na novo zgradili 571 kavedinov, v predelu Fontanigge pa 920 oz. skupaj 1491 kavedinov; celotne piranske soline naj bi tako imele 6345 kavedinov.¹⁴ Leta 1825 je v piranskih solinah delovalo 525 fondov s 7.054 kavedini, in sicer na Leri 216 fondov z 2.883 kavedini, v predelu Fontanigge 261 s 3.588 kavedini, v predelu Fazan 30 s 397 kavedini in v Strunjanu 18 s 186 kavedini. Skupno je v solinah delalo 4.000 ljudi, od tega 1.297 solinarjev s solinarskim patentom, 293 brez le-tega, 1210 žensk in 1200 otrok. Celotno področje piranskih solin je imelo 512 hiš, in sicer 212 na Leri, 254 v predelu Fontanigge, 30 v predelu Fazan in 16 v Strunjanu, 11 kanalov (po trije v predelih Lera, Fontanigge in Fazan ter dva v Strunjanu), 33 kavan¹⁵ (pomožnih kanalov), in sicer 12 na Leri, 17 v predelu Fontanigge, po dve pa v predelu Fazan in Strunjan, 10 pregrad (1 na Leri, 4 v predelu Fontanigge, 3 v predelu Fazan in 1 v Strunjanu), 57 mostov (18 na Leri, 27 v predelu Fontani-

⁷ Vodnik po fondih in zbirkah Pokrajinskega arhiva Koper, str. 265.

⁸ Nicolich: Cenni storico-statistici sulle Saline di Pirano, str. 56–60.

⁹ 1 klafter = 1,896 m, 1 kvadratna klafter = 3,596 m² (Stanisci: Apunti di metrologia, str. 86, 88). Podobne vrednosti navaja Rudi Benucci: 1 klafter = 1,9 m, 1 kvadratna klafter = 3,6 m² (Benucci: Raggualio delle monete, str. 325).

¹⁰ Prim. Nicolich: Cenni storico-statistici sulle Saline di Pirano, str. 60; vendar natančen pregled arhivskega gradiva v piranski enoti Pokrajinskega arhiva Koper za kasnejša leta tega podatka ne potrjuje.

¹¹ Bonin: Kataster koprških solin 1847, str. 80–82, 86.

¹² SI PAK PI 225, t. e. 52.

¹³ SI PAK PI 225, t. e. 32. Do razlike je verjetno prišlo zaradi tega, ker so šteli tudi novozgrajene kavedine, na katerih pa še niso bili vzpostavljeni pogoji za pridelavo soli.

¹⁴ SI PAK PI 225, t. e. 32.

¹⁵ Kavana je manjši kanal za dovod morske vode na solni fond, hkrati pa je služil barkam za odvoz soli iz solinarskih hiš v javna skladišča.

gge, 7 v predelu Fazan in 5 v Strunjanu) in 32 glavnih zapornic (9 na Leri, 14 v predelu Fontanigge, 5 v predelu Fazan in 4 v Strunjanu).¹⁶

Dosedanje raziskave, pregled literature in virov

Kar nekaj zgodovinarjev je raziskovalo delovanje solin zgornjejadranskega in istrskega področja, večinoma za obdobje Beneške republike, sintetično delo za to obdobje pa je z novimi arhivskimi raziskavami osvetlil Flavio Bonin v doktorski disertaciji¹⁷ in kasneje v izdani monografiji.¹⁸ S pregledom arhivskega gradiva je dokazal pomembnost pridelave soli in trgovanja z njo, letne količine pridelane soli (ne glede na sklenjene pogodbe med beneško vlado in lastniki soli – komunami) in trgovanje z njo. Istrske soli (Piran, Koper, Milje) niso prevajali (ladje, konji) samo v Benetke in slovansko zaledje, ampak tudi v Dalmacijo in druge predele Beneške republike. Po propadu slednje se je trg razširil še na druge države. Ker se je količina pridelane soli povečala, so sol prodajali od Turčije do skandinavskih držav.

O solinarstvu na območju srednjega in zgornjega Jadrana so med drugimi pisali: Emanuele Nicolich,¹⁹ Carlo Combi,²⁰ Angelo Danielis,²¹ Sergij Vilfan,²² Ferdo Gestrin,²³ Miroslav Pahor,²⁴ isti skupaj s Tatjano Poberaj,²⁵ Darja Mihelič,²⁶ Zora Žagar,²⁷ Salvator Žitko,²⁸ Flavio Bonin,²⁹ Eva Holz³⁰ in Roberto Starec.³¹ Problematiko solinarstva v svojih delih obravnavajo tudi Darko Darovec,³²

¹⁶ SI PAK PI 225, t. e. 32.

¹⁷ Bonin: Razvoj severnojadranskih solin v obdobju Beneške republike [doktorska disertacija]. Izola - Ljubljana, 2013.

¹⁸ Bonin: *Belo zlato krilatega leva: razvoj severnojadranskih solin v obdobju Beneške republike*. Piran: Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran 2016.

¹⁹ Nicolich: *Cenni storico-statistici sulle Saline di Pirano*; Nicolich: *Episodi del salificio Adriatico*; Nicolich: *Documenti che si riferiscono alle saline dalmatiche*.

²⁰ Combi: *Notizie storiche intorno alle saline d'Istria*. Trst 1858.

²¹ Danielis: *Le vecchie saline di Pirano*, str. 409–418.

²² Vilfan: *K zgodovini kmečkega kupčevanja s soljo*, str. 129–144.

²³ Gestrin: *Trgovina slovenskega zaledja s primorskimi mesti od 13. do konca 16. stoletja*.

²⁴ Pahor: *Statuti Izole, Kopra in Pirana ter istrski zakoni o solarjih, solarnah in tihotapcih*, str. 123–134; Pahor: *Solna pogodba med Piranom in Benetkami iz leta 1616*, str. 14–20.

²⁵ Glej: Pahor, Poberaj: *Stare piranske soline*.

²⁶ Mihelič: *Neagrarno gospodarstvo Pirana od 1280 do 1340*; Mihelič: *O začetkih piranskega solarstva*, str. 339–348; Mihelič: *Piransko belo zlato*, str. 15–22.

²⁷ Žagar: *»Sol se dela pozimi«*, str. 56–68; Žagar: *Solarstvo na severozahodni obali Jadranskega morja*, str. 117–127.

²⁸ Žitko: *Solno tihotapstvo na območju piranskih, koprskih in miljskih solin v času Beneške republike*, str. 79–95.

²⁹ Bonin: *Proizvodnja soli v Piranskih solinah od 16. do druge polovice 18. stoletja*, str. 93–104; Bonin: *Samostan sv. Frančiška med lastniki solnih polj*, str. 141–157; Bonin: *Piranske soline v zgodovinskih virih s poudarkom na 18. stoletju*, str. 23–30; Bonin: *Solne poti*; Bonin: *Piranske solne pogodbe (1375–1782)*.

³⁰ Holz: *Sol kot državni monopol*, str. 339–348; Holz: *Sol kot državni monopol. Od cesarice Marije Terezije do marčne revolucije leta 1848*, str. 105–120.

³¹ Starec: *Življenje in delo v istrskih solinah*, str. 121–134.

³² Darovec: *Solarstvo v severozahodni Istri od 12. do 18. stoletja*, str. 71–92; Darovec: *Davki nam pijejo kri*, str. 319–355.

Zlatko Herkov,³³ Ivan Pederin,³⁴ Zdenka Bonin,³⁵ Alja Brglez,³⁶ Marko Bonin,³⁷ Ivan Erceg,³⁸ Šime Peričič,³⁹ Nikola Čolak,⁴⁰ Tommaso Fanfani,⁴¹ Luigi Morteani,⁴² Mitja Guštin,⁴³ Ante Koludrovič in Mladen Franič,⁴⁴ Dušan Mlacović,⁴⁵ Marija Zaninović - Rumora,⁴⁶ Gino Pilandri,⁴⁷ Tomislav Raukar⁴⁸ in Orietta Selva.⁴⁹

Arhivsko gradivo o piranskih solinah je večinoma hranjeno v piranski enoti Pokrajinskega arhiva Koper. Najobsežnejši in vsebinsko najbogatejši je fond Solni konzorcij Piran,⁵⁰ ki obsega 160 arhivskih škatel gradiva za čas od 1274 do 1914, a je bilo v prispevku uporabljeno le gradivo po letu 1810. Ob sicer zelo raznolikem gradivu velja poudariti nekaj posameznih sklopov gradiva iz beneškega obdobja. Izredno poveden vir so solne pogodbe (*Partiti di sale*),⁵¹ ki so jih sklepali beneški centralni urad *Magistrat za sol*,⁵² piranska komuna in *Kolegij XX za sol*,⁵³ in pritožbe Magistrata za sol, naslovljene na piranskega podestata zaradi zanemarjanja solin.⁵⁴ Omeniti velja tudi različne dekrete za preprečevanje tihotapstva soli iz Pirana v Furlanijo, na področje Trevisa, Vicenze itd. ter v zaledje (v cesarske dežele, t. i. *Terre aliene* oz. trgovanje s t. i. *Crainzi, Musolati, Morlachi, Chichi*). Centralna oblast je tihotapstvo zatirala, saj takšno »trgovanje« državi ni prinašalo davčnih prihodkov. Za boljše razumevanje solne politike beneške države so zanimivi tudi dokumenti o proizvodnji, skladiščenju in prevozu soli (tako v javna skladišča kot tudi trgovanje z njo), o vzdrževanju,

³³ Herkov: *Naše stare mjere i utezi, Uvod u teoriju povjesne meterologije i njezina praktična primjena pri proučavanju naše gospodarske povijesti*; Herkov: *Mjere hrvatskog Primorja, s osobitom osvrtom na solne mjere i solnu trgovino*.

³⁴ Pederin: Sporazum paških proizvođača soli s Collegiom del Sal u Mlecima 1662, str. 5–18.

³⁵ Bonin: Koprške soline v poročilih beneških uradnikov, str. 283–300; Bonin: Kataster koprških solin leta 1847, str. 79–94; Bonin: Koprške soline, str. 95–120; Bonin: Koprške soline v zgodovinskih virih, str. 85–102.

³⁶ Brglez: *Zrno soli za imperij: Piran 1579–1609: materialna dediščina in kultura mesta*.

³⁷ Bonin: Pridobivanje soli na solnem fondu Pomorskega muzeja »Sergej Mašera« Piran. Gibanje znanost mladini – raziskovalna naloga s področja družboslovja – geografija; Bonin: *Sečoveljske soline: predel Lera v začetku 19. stoletja (diplomsko delo)*.

³⁸ Erceg: Pregled »solana« i proizvodnje soli duž istočnogadranske obale (doba feudalizma), str. 119–131; Erceg: Pregled kupoprodaje soli na sjevernom Jadranu (krajem 17. i početkom 18. stoljeća), str. 25–43.

³⁹ Peričič: Proizvodnja i prodaja paške soli u prošlosti, str. 45–83; Peričič: Paške solane od 1814. do 1914, str. 29–54.

⁴⁰ Čolak: Proizvodnja paške soli i pomorska trgovina do pada Paga pod mletačku vlast godine 1409, str. 477–515.

⁴¹ Fanfani: Il sale: un prodotto per la crescita economica di Trieste, str. 505–540.

⁴² Morteani: *Contrato de Sali stipulato fra Venezia e Pirano*.

⁴³ Guštin, Koprške soline na Bonifiki pri Bertokih, str. 75–84.

⁴⁴ Koludrovič, Franič: *Sol i morske solane*.

⁴⁵ Mlacović: *Plemenitost in otok: padec in vzpon rabskega plemstva*.

⁴⁶ Zaninović - Rumora: Mjere otoka Paga u mletačkom razdoblju, str. 19–28.

⁴⁷ Pilandri: Ambiente e tecnica nelle saline: La Salina di Cervia, str. 27–34.

⁴⁸ Raukar: Zadarska trgovina solju u XIV i XV stoljeću.

⁴⁹ Selva: *L'attivit  salinara in Istria: tesi di laurea in geografia*; Selva: *Il patrimonio storico geografico delle salline di Piran; Il catastico delle saline di Mugia e Capodistria come »Case study«*.

⁵⁰ SI PAK PI 225, Solni konzorcij Piran s predhodniki/ Consorzio delle saline di Pirano (1274–1914).

⁵¹ Vsakih pet oziroma deset let so centralni uradi v Benetkah obnavljali pogodbe z mesti, ki so imela soline.

⁵² Beneški urad (*Magistrato sopra i Sali*), ki je nadzoroval proizvodnjo, prevoz in trgovanje s soljo.

⁵³ Piranski komunski urad (*Colleggio dei XX del sal*), ki je skrbel za delovanje komunskih solin. V piranskem arhivu hranijo solne pogodbe ali osnutke pogodb od leta 1375 do 1782. Arhiv hrani tudi prepise pogodb, ki so jih sklepali lastniki koprških solin z Magistratom za sol v Benetkah (npr. iz let 1683, 1697 in 1702; SI PAK PI 225, Solni konzorcij Piran).

⁵⁴ Delavci v solinah (solinarji) so več časa posvečali delu na poljih (trte, oljke, živina ...) in popravilu ladij kot pa delu v solinah. To je negativno vplivalo na vzdrževanje solin in posredno na kakovost soli (SI PAK PI 225, Solni konzorcij Piran s predhodniki 1274–1914, t. e. 1).

obnovi in graditvi novih solnih fondov, cenah in merjenju soli in podobno.⁵⁵ To arhivsko gradivo je pregledal in obdelal Flavio Bonin v že omenjeni disertaciji in na osnovi te izdani knjigi. Gradivo o piranskih solinah pa je ohranjeno tudi za kasnejše obdobje.⁵⁶

DELOVANJE ISTRSKIH SOLIN PO PROPADU BENEŠKE REPUBLIKE

Po Napoleonovem zavzetju Benetk in posledično padcu Beneške republike, sta tudi na področju istrskega polotoka sledili skoraj dve desetletji neustaljenih odnosov na političnem in gospodarskem področju. Po podpisu mirovne pogodbe v Campoformiu 10. 6. 1797 je polotok do leta 1805 prišel v sklop avstrijske države. Emanuele Nicolich je v svojem delu »*Cenni storico-statistici sulle saline di Pirano*« zapisal, da so politične spremembe prišle skrajni čas, saj so bile soline v slabem stanju in niso imele več zagotovljenega trga.⁵⁷

Leta 1782 so sicer izbrali grofa Gian Nicolaja Nacicha iz Knina, da nadaljuje vzdrževalna dela, ki so jih prej opravljali Bortolo Ferracina in drugi beneški inženirji. Piranska komuna in lastniki solin pa so si prizadevali, da bi si pri novih oblastnikih zagotovili privilegije, ki so jih imeli pod Beneško republiko. Kljub negotovemu političnemu in gospodarskemu položaju pa so soline na področju piranskega ozemlja v prvem obdobju avstrijske oblasti dobro delovale. V slabšem stanju so bile soline v Miljah in Kopru, saj so bile zaradi posledic neurij in poplav poškodovane.⁵⁸ Zaradi zapletenega političnega položaja se je poslabšal tudi gospodarski položaj solin. Prizadela jih je izguba trgov, pridelane soli namreč niso mogli prodati. Ob ponovnem prehodu pod avstrijsko oblast je bilo v Kopru 3065 delujočih kavedinov, v Piranu pa 4850.⁵⁹

Beneška republika in njeni administrativni ter upravni organi so že sredi 18. stoletja postavili temelje za širitev solin na področju Sečoveljskih solin. Sadevi preteklega dela so se pokazali, ko so na začetku 19. stoletja začeli širitev in jo v desetletju tudi končali. Politični pogoji so se povsem spremenili in piranska komuna pravzaprav ni imela nobenega vpliva na gradnjo in delovanje solin, ki so prišle neposredno pod državo. V piranski enoti Pokrajinskega arhiva Koper ohranjeni dopisi kažejo na to, da se je komuna upirala izgubi privilegijev, vendar brez vidnejših uspehov. Omenjena komuna je pod francosko oblastjo poslala dopis na sedež Ilirskih provinc v Ljubljano, kjer je prosila, da mora imeti komuna ob širitvi solin v Sečovljah enake pravice kot privatni investitorji (lastniki). V dopisu so trdili, da je to pravico komuna stalno izvajala, saj je bil teren, na katerem so gradili soline, komunski.⁶⁰ Po treh mesecih je 26. 11. 1812 iz Ljubljane prišel odgovor, v katerem so predstavniki pokrajinske uprave zagotovili, da ima piranska merija (nekdanja komuna oz. kasneje občina) pri gradnji novih solin enake pravice kot vsi drugi, nima pa ekskluzivne pravice. To pomeni, da je merija izgubila privilegiran položaj, ki ga je kot komuna imela v obdobju Beneške republike.⁶¹

⁵⁵ Primerjaj F. Bonin, *Belo zlato krilatega leva*, 2016.

⁵⁶ SI PAK PI 191, *Soline Piran/Regia salina Pirano*. Fond obsega kar 119 tehničnih enot za obdobje 1920–1972. Podatke o solinah (npr. popis lastnikov in solinarjev, bilance, dnevniki, zgodovina solin, zapisniki sej, delovodniki, zaključni računi itd.) je mogoče najti tudi v fondu SI PAK KP 681, Droga Portorož s predhodniki za obdobje 1881–1998; fond obsega 43,8 tm oz. 398 tehničnih enot.

⁵⁷ Nicolich: *Cenni storico-statistici sulle saline di Pirano*, str. 54.

⁵⁸ Nicolich: *Cenni storico-statistici sulle saline di Pirano*, str. 57.

⁵⁹ Nicolich: *Cenni storico-statistici sulle saline di Pirano*, str. 60.

⁶⁰ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 151, datiran 28. 8. 1812, *Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813*.

⁶¹ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 157, datiran 26. 11. 1812, *Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813*.

Piranski podestat, mestni svetniki in lastniki solin so se zavedali težkega položaja in izgubljanja nadzora nad solinami. Pripravili so dopis in ga 7. 1. 1813 odposlali Delavillu Le Roulxu, generalnemu direktorju kraljeve uprave za sol in tobak (*Regia Sali e Tabacchi*, kasnejša kraljeva tobačna uprava oz. *Regia Ferma Tabacchi*), v katerem so se mu zahvalili za odgovor; v njem je bilo zapisano, da ima komuna enake pogoje pri gradnji novih solin kot drugi. Predstavniki komune in lastniki z odgovorom niso bili zadovoljni, zato so še enkrat poudarili, da so soline zgradili na komunskem zemljišču, in prosili upravo za pojasnilo, katere pogoje morajo izpolniti privatni investitorji, da dobijo dovoljenje za gradnjo solin. Le tako bodo lahko presodili nadaljnje postopke.⁶² Še preden so dobili odgovor s sedeža Ilirskih provinc v Ljubljani, so predstavniki piranske komune generalnemu direktorju predstavili svoje poglede na širitev solin. Piranski župan je navedel pogoje, pod katerimi je komuna pripravljena graditi nove soline. Na prostoru, kjer naj bi gradili nove soline, je bila tedaj ribogojnica (*peschiera*), ki je bila v lasti komune in zato naj bi komuna kot lastnica zemljišča imela ekskluzivno pravico do gradnje solin. Nato je župan navedel natančnejše lokacije. Na predelu Lera, ki meji na fondu Ghiraldijev (družina Ghiraldi), v velikosti 180.000 m² bi lahko zgradili 200 kavedinov. Na naslednjem zemljišču, ki se je nahajalo pri sv. Jerneju, in je mejilo na fond Bonifacijev v velikosti 180.000 m², bi prav tako lahko postavili še dodatnih 200 kavedinov. Na dodatnih 60.000 m² na Seči pa bi lahko postavili še 70 kavedinov.

Na predelu Fontanigge pri t. i. *Lami* je bilo zemljišče v velikosti 420.000 m², kjer bi po ocenah lahko zgradili okoli 500 kavedinov. Na istem področju je bilo zemljišče, ki je mejilo na fond družine Tomaz, kjer bi lahko zgradili še okoli 110 kavedinov oz. po županovih ocenah bi skupaj lahko zgradili 1080 kavedinov. Poudaril je, da je razmerje med izparevalnimi in kristalizacijskimi bazeni okoli 1 : 7. Normalni fondi naj bi bili v velikosti okoli 15.000 do 16.000 m². Dodal je, da bi po njegovih izkušnjah lahko prvo sol pridelali po treh letih. V prvem letu bi bilo treba zgraditi zunanje obrambne nasipe in opraviti notranja groba dela, v drugem opraviti vsa fina dela na nasipih in bazenih, v tretjem pa pripraviti fonde za pridelavo soli. Po dobro opravljenem delu bi država lahko pričakovala prvi pridelek po tretjem letu. Župan je poudaril, da se bo komuna zavezala, da bo pridelala sol po do tedaj veljavnih cenah, in sicer 2,40 franka za črno sol, 3 franke za mešano belo sol in 4 franke za belo drobno sol. Predstavniki komune so se v dopisu zavezali za dostavo soli z ladjami do javnih skladišč na lastne stroške.⁶³

Mesec dni kasneje, 21. 2. 1813, je na sedež Ilirskih provinc v Kopru predstavniku urada za soline in gozdove (*Il Delegato delle saline, e boschi del Regno d'Italia nelle Provincie Illiriche*) poslal dopis Simon Ghiraldi s predlogom o postavitvi novih solin. Prijavil se je za prevzem zemljišč, ki je bilo predvideno za gradnjo novih solin. Po ogledu zemljišča je izračunal, da je bil teren primeren za postavitev 900 kavedinov in ne 1080, kot je zagotavljal piranski župan. V dopisu je poudaril, da bi soline postavil s sodelavci (družabniki), dodal je, da bi desetišino kavedinov prepustili komuni kot lastnici zemljišč in hkrati zahteval, da bi iz komunskega gozda, imenovanega *Camedon*, lahko zagotovil zadostne količine lesa za postavitev in utrditev zunanjih nasipov.⁶⁴

Nekaj dni pozneje je piranska komuna poslala v Koper dopis, v katerem je izrazila skrb in vznemirjenje »starih« lastnikov in solinarjev glede postavitve novih fondov. Obstoječe soline so bile zgrajene na visokem nivoju in v času oseke jih je bilo težko oskrbovati s svežo morskovo vodo. Treba pa je bilo vzdrževati

⁶² SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 1025, datiran 7. 1. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

⁶³ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 46, datiran 22. 1. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

⁶⁴ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 7, datiran 21. 2. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

kanale tudi za odvoz soli v javna skladišča. Če bi bile pred njimi postavljene še druge soline, so izrazili bojazen, da bo to še dodatno ogrožalo oskrbo s svežo morskovo vodo. Komuna je zahtevala, da tehnične in strokovne službe pregledajo teren in pripravijo smernice gradnje.⁶⁵ Komuna je izrazila tudi skrb, ker državni uradniki niso razumeli sistema delovanja solin. Največjo vlogo za dobro delovanje so imeli domači lastniki in solinarji. Tako so na primer sami lastniki solin in solinarji v letih 1808, 1809, 1810, 1811 in 1812 za sedmino oddali 125.781 frankov soli. Ta vsota je bila namenjena za večja vzdrževalna dela. Za obnovo zunanjih nasipov in poglobitev kanalov so uporabili 108.413 frankov, v blagajni pa so kot rezervo imeli 17.367 frankov.⁶⁶

Postavitev novih solnih fondov je predstavljala za piransko komuno »velik posel«, na katerega ni imela več veliko vpliva. Dogovori so potekali na višjih političnih nivojih in v tajnosti. Pojavljalo se je veliko govoric in špekulacij. Piranski župan je zato poslal dopis na sedež Kraljevine Italije v Kopru (oddelek Ilirskih provinc) za soline in gozdove, v katerem izraža skrb in nezadovoljstvo komune. Cristoforo Venier in Giorgio Pagliaro sta namreč trdila, da sta dobila koncesijo za gradnjo novih solin. Župan je spraševal, na katerih osnovah in pod kakšnimi pogoji je bila koncesija izdana. Kljub pazljivemu sledenju vsem javnim objavam namreč ni bil seznanjen s postopkom oddaje zemljišča in koncesije.⁶⁷

Predstavniki Ilirskih provinc v Kopru, zadolžen za soline in gozdove, je takoj odpisal piranskemu županu, da tudi sam nima nobenih informacij o oddaji zemljišča in koncesije za gradnjo solin. Zatrdil je, da ne pozna pogojev za oddajo zemljišč in gradnjo novih solin. Hkrati je poslal dopis v Ljubljano in zaprosil višje predstavnike, da ga seznanijo s pogoji oddaje zemljišč v zakup in gradnjo novih solnih površin, saj je izrazil skrb, da bi lahko nove soline škodile starim, in poudaril, da brez temeljite analize gradnje predvidenega povečanja pridelave soli na koncu ne bi bilo.⁶⁸

Iz Ljubljane so zelo hitro odgovorili in poslali kopijo odloka, ki je urejal področja solin in gozdov v Istri in Kvarnerju. Odlok je sestavljalo 9 členov. V 3. členu je bilo določeno, pod katerimi pogoji lahko obnavljajo ali popravljajo zapuščene soline, v 4. členu pa, kje bo omogočena gradnja novih solin. V 5. členu je bilo določeno, da bodo izključno državni organi vzpostavili nadzor nad gozdovi in solinami, v 6. členu pa, da bo lokalna oblast (komuna) bedela nad čuvaji v solinah. V 7. členu je bilo določeno, da bodo vse kršitve ali poškodovanja novih solin kaznovane, tako kot jih je določala obstoječa zakonodaja, in da bodo vse kršitve obravnavane na lokalnih sodiščih (8. člen), nadzor nad izvajanjem odloka pa bodo imeli uradniki ministrstva za finance (9. člen).⁶⁹ Tri dni kasneje je Generalni intendant Ilirskih provinc za področje solin in tobaka v Ljubljani poslal v Koper nov dopis glede širitev solin v Kopru in Piranu. V dopisu je zapisal, da se zavedajo zapletenega položaja glede gradnje novih solin (predvsem zaradi lastništva zemljišč), vendar bi gradnja novih solin in povečana pridelava soli ugodno vplivali na rast gospodarstva in novih zaposlitev. Poudaril je, da bi investicija koristila vsem – državi, občini, lastnikom fondom in solinarjem. Pred gradnjo pa se je strinjal s tem, da je treba s strokovnjaki preveriti načrte, teren

⁶⁵ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 8, datiran 25. 2. 1811, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

⁶⁶ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 62, datiran 16. 3. 1813, Atti della Presidenza del Collegio dei XX dei Sali di Pirano, anno 1814.

⁶⁷ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 19, datiran 6. 4. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

⁶⁸ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 11, datiran 9. 4. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

⁶⁹ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 12, 9. 4. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

in način gradnje, da ne bi na novo zgrajeni solni fondovi povzročali škode že obstoječim.⁷⁰

Kljub temu da si je piranska občina sama prizadevala za postavitev novih fondov, ni uspela. Filippo Venier, sin pok. Francesca je v pismu 18. 5. 1813 piranskega župana in mestni svet obvestil tudi v imenu partnerjev in soinvestitorjev, da so 13. 4. 1813 z državo sklenili pogodbo o pridobitvi zemljišč za gradnjo solin na predelu Lere in Fontanigge. Pogodbo je vpisal notar Giovanni Battista Vallon v Trstu. Poudaril je, da je vsa potrebna dokumentacija urejena, zato obvešča župana, da bodo začeli pripravljala dela.⁷¹ Tako je župan že naslednji dan pisal v Koper, da so ga investitorji novih solin v Sečovljah obvestili o začetku dela, in zaprosil za dodatne informacije. Predvsem so ga zanimali načrti postavitve novih fondov.⁷²

Župan pa je pisal tudi Cristoforu Filippu Venieriju; v pismu je potrdil, da je dobil njegovo obvestilo, vendar ga je obvestil, da z deli ne more začeti. Zahteval je, da občini dostavi potrjeno pogodbo o zakupu zemljišča in jim pred začetkom del predstavi načrte novih solnih fondov, načrt poteka obsežnih del in priskrbi strokovno zagotovilo, da na novo zgrajene soline ne bodo škodovalle starim, obstoječim solinam. Obvestil ga je tudi, da od višjih instanc v Kopru in Ljubljani ni dobil nobenega obvestila o oddaji koncesije in podpisu pogodbe.⁷³

V pismu, ki so ga s c.-kr. *Direkcije za soline (Imp. Reg. Direzione delle Saline del Litorale)* v Kopru 19. 5. 1813 poslali v Piran, je jasno nakazano, da tudi sami niso imeli informacij iz Ljubljane. V poslanem pismu so od župana zahtevali, da do nadaljnjega zaustavijo že začeta dela na novih solinah. Navedli so naslednje razloge: niso dobili strokovnih zagotovil, da nove soline ne bodo škodovalle starim; niso prejeli načrtov fondov, ne načrta poteka del. Tretja zahteva *Direkcije* je bila, da neodvisni strokovnjak pregleda teren in načrte ter morebitna vprašanja in nejasnosti uskladi s starimi lastniki solin. Vse je motilo dejstvo, da postopki oddaje koncesije niso potekali transparentno in da nihče ni bil obveščen o poteku razpisa – niti komuna, niti koprška *Direkcija*, niti lastniki starih solin.⁷⁴

Po prejemu pisma je piranski župan pisno obvestil Cristofora Filippa Venierja, naj zaustavi dela in naj to sporoči tudi svojim družabnikom. Župan je zahteval, naj na sedež občine dostavijo kopijo pogodbe o zakupu zemljišča in tudi pogoje o postavitvi novih solnih fondov ter načrte, če niso navedeni v pogodbi.⁷⁵

Takoj ko je na sedež Intendance Ilirskih provinc v Kopru prispela kopija pogodbe, ki jo je sklenila država z zakupniki zemljišč za postavitev novih solin v Piranu, so piranskega župana opozorili, naj spoštuje določitve višjih instanc.⁷⁶

Zaradi zapletenosti položaja in nezadovoljstva Pirančanov je predstavnik Ilirskih provinc iz Kopa pisal *Deputaciji za sol (Deputazione dei Sali)* iz Pirana, da bo 24. junija prišel v Piran, kjer se mu bo pridružil ing. Benedetto Petronio, s katerim bosta pregledala načrte novih solin. Povabil je vse zainteresirane predstavnike občine in lastnike solnih fondov, naj se mu pridružijo.

⁷⁰ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 13, datiran 12. 4. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

⁷¹ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 15, datiran 18. 5. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

⁷² SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 16, datiran 19. 5. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

⁷³ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 17, datiran 20. 5. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

⁷⁴ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 21, datiran 26. 5. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

⁷⁵ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 23, datiran 31. 5. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

⁷⁶ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 30, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813. Pismo je datirano 28. 6. 1813, žal pa v dopisu pogodba ni ohranjena.

Hkrati je obvestil, da bodo začeli skladiščenje novo pridelane soli in naročil, da naj se skladiščnik in drugi delavci zberejo, ker bodo dobili dodatna navodila.⁷⁷ Obvestilo so poslali tudi Cristoforu Venieriju in njegovim družabnikom. Pozvali so ga, naj se 24. junija ob 8. uri zgleda v Sečovljah, da bodo opravili pregled. Ob pregledu so takoj sestavili tudi zapisnik. Med prisotnimi so bili župan Pirana Giovanni Pietro Fonda, ing. Benedetto Petronio, Cristoforo Venier in predstavniki *Deputacije za sol* Bortolo Colombani, Simon Vatta, Almerico Corsi in Cristoforo Pierobon. Ob pregledu je investitor Cristoforo Venier povedal, da z družabniki niso naredili podrobnih načrtov o solnih fondih ali poteku del, temveč so vse prilagodili glede na situacijo, ki so jo videli na terenu. Pri pregledu zemljišč so opazili, da so ta označena z lesenimi koli, kjer naj bi potekali glavni obrambni nasipi in kanali. Pri štirih označevalnih kolih je bilo treba narediti popravke, pri štirih pa je bilo treba preveriti, kakšne širine in globine naj bodo kanali, da bodo tudi višje soline dobile dovolj sveže morske vode.⁷⁸ Piranski župan in predstavniki *Deputacije za sol* so investitorju Cristoforu Venierju in njegovim družabnikom zagotovili, da ga ne bodo ovirali pri delu, pod pogojem, da upošteva pripombe, ki so jih skupaj pripravili pri pregledu. Zahtevali pa so pisno zagotovilo o upoštevanju sprememb, ki so bile ob pregledu terena dogovorjene, vendar tega niso dobili. Cristoforo Venier je v imenu investitorjev obiskal piranskega župana in mu povedal, da na osnovi pisma iz Ljubljane, datiranega 19. 7. 1813, lahko nadaljuje dela na vseh zemljiščih, ki jih je dobil v koncesijo. Župan je takoj prosil predstavnike Ilirskih provinc v Kopru za informacije. Poudaril je, da sam po pregledu, ki je bil opravljen na terenu, ni dobil nobenega pisnega obvestila glede dogovorjenih sprememb. Zanimalo ga je, če so na sedežu v Kopru vedeli kaj več.⁷⁹ S koprškega sedeža so pisali tudi v Trst in zaprosili za dodatna pojasnila. Z Generalnega sekretariata Ilirskih provinc v Trstu so poslali odgovor in zatrdili, da so 24. 7. 1813 poslali piranskemu županu pismo, v katerem so ga opozorili, naj se ne vpleta v delo investitorjev. Tega pisma pa piranski župan ni dobil. Opozorili so ga tudi, da bo osebno kriv za zaostanek vseh del na novih solinah v Sečovljah in bo tudi odškodninsko odgovoren investitorjem.⁸⁰ Piranski župan se je takoj odzval in v Trst poslal pismo, v katerem se čudi, da ni dobil njihovega pisma. Dobil ga je z enomesečno zamudo. Skrbelo ga je tudi netransparentno delovanje države, saj so pri dodatnih pregledih na terenu odkrili številne pomanjkljivosti, ki naj bi škodile starim solinam. Predvsem ga je skrbel odnos države do občine, saj je država podpirala privatne interese in ne javnih.⁸¹ Na očitke očitke župana iz Trsta niso odgovorili, predlagali pa so, da komuna sama izbere primerne strokovnjake, ki naj bi pregledal zemljišče in potek gradnje novih solin. Glede na dostavljeno poročilo pa bodo odločili ukrepe. Piranski župan je odgovoril, da v Piranu ni primerne strokovnjake, zato naj ga določi in plača Generalni sekretariat iz Trsta. Predlagali so, da naj izberejo povsem neodvisnega strokovnjaka, ki bi bil primeren za vse stranke v postopku.⁸² Piranski župan odgovora glede neodvisnega strokovnjaka ni dobil. Dobil je le pisno opozorilo Generalnega sekretariata Ilirskih

⁷⁷ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 28, datiran 23. 6. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

⁷⁸ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 35, datiran 3. 7. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

⁷⁹ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 37, datiran 24. 7. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

⁸⁰ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 39, datiran 24. 7. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813. Piranski župan je 26. 7. 1813 dobil kopijo pisma. Podpisal ga je Angelo Calafati.

⁸¹ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 40, datiran 27. 7. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

⁸² SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 44, datiran 31. 7. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

provinc v Ljubljani, v katerem so ga ponovno opomnili, naj neha ovirati investitorje novih solin v Sečovljah. Spomnili so ga na večkratna opozorila, da bo osebno odgovarjal za vse stroške, nastale zaradi zaostanka del, ter da bo moral sam poravnati tudi vse finančne stroške.⁸³

Po opozorilih višjih državnih uradov iz Ljubljane in Trsta se zdi, da so predstavniki občine (župan in mestni svetniki) dokončno spoznali, da so izgubili vpliv, ki so ga imeli v obdobju Beneške republike. Komuna ni mogla več zaščititi svojih meščanov, soline je lahko prosto kupil tudi tisti, ki ni imel stalnega bivališča v piranski komuni. Kljub temu se Pirančani niso vdali in so zato postali veliko dejavnejši lastniki solnih fondov – *Kolegij XX za sol*. Tako je *Kolegij XX za sol* dalje opozorjal na nepravilnosti pri gradnji solin. Slednje so opazili tudi lastniki solin in solinarji. Že priprave na tako obsežno širitev solnih fondov so potekale počasi, stalno nasprotovanje piranske občine, lastnikov solin in solinarjev pa so le-te še oteževale. Ker jesen in zima nista dopuščali večjih posegov, so priprave in delo na terenu prenesli na naslednjo pomlad.

Zdi se, da so umik občine in spremembo delovanja *Kolegija XX za sol* opazili tudi višji uradi v Trstu in Ljubljani, zato so ukrepali. Koprskemu političnemu direktorju Faventu (*Direttore politico*) so naročili, naj poskrbi, da Cristoforo Venier dobi mesto člana v *Kolegiju XX za sol*. Favento je 31. 12. 1813 poslal zahtevo, da Cristofora Venierja kot enega večjih lastnikov solnih kavedinov sprejmejo v *Kolegij XX za sol*. Ukazal je odpoklic člana (lastnika) z najmanjšim številom kavedinov. Podlaga za spremembo je bila zadnja posodobljena *Terminacija o delovanju Kolegija XX za sol* datirana 22. 3. 1712, kjer je bilo določeno, da *Kolegij XX za sol* sestavlja 13 članov Velikega sveta in 7 popularov, in sicer tistih z največjim številom kavedinov. To pravilo je bilo sprejeto leta 1470, ko so *Kolegij* ustanovili kot stalno delujoče telo, ki je zastopalo lastnike solin. Potrjeno je bilo s strani Beneške republike in piranske komune.⁸⁴

Spomladi 1814 so dela za širitev solin potekala naprej. Ko se je v maju začela solna sezona, so se solinarji pritoževali, da ni več enakega pretoka sveže morske vode. *Kolegij XX za sol* je na pobudo 27 lastnikov solin na predelu Lera poslal pritožbo in hkrati prošnjo, da rešijo njihove težave. Trdili so, da zaradi gradnje novih solin solinarji kljub plimi na svojih fondih niso mogli zagotoviti zadostne količine morske vode in da so bile njihove soline zato ogrožene, še zlasti pa pridelek soli.⁸⁵

Zaradi težav s preskrbo morske vode se je *Kolegij XX za sol* odločil, da bodo postavili dve merilni mesti za merjenje višine morske vode. Meritve naj bi se uporabljale za določitev širine in globine kanalov. Meritve so začeli 2. 6. 1814 in jih končali 28. 6. 1814. Merili so celoten lunin cikel v juniju, ko je bilo treba zagotoviti, da solni fondi dobijo optimalno količino sveže morske vode. Prva lokacija je bila na predelu Lera pri *Caliju grande*. Prvo merilno mesto je bilo pri nasipu (*seraglia*) lastnikov Venier, Rosso in Fini. Predel je mejil na *Cavano al Ponte sotto Lera* in *Cavano della Crozzola*. Drugo merilno mesto je bilo pri skladišču na Seči oz. pri današnjem Ribiču (*Canton del Magazzino di Cao*). Prvo merilno mesto je nadzoroval Domenico Dongetti, drugo pa Angelo Bubba. Merili so gibanje morske vode v celem dnevu, in zapisovali časovne intervale, ko je voda spremenila višino 3 palcev⁸⁶ (v plus ali minus). Vsak dan so zabeležili, v katerem ciklusu je bila luna, in napisali natančno stanje vremena in dnevno spremembo gibanja vetrov. Zapisali so tudi interval mirovanja morja in kako

⁸³ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 46, datiran 5. 8. 1813, Atteggio carte nella proposta erezione delle nuove saline nell'anno 1813.

⁸⁴ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 2, datiran 6. 1. 1814, Atti della Presidenza del Collegio dei XX dei Sali di Pirano, anno 1814.

⁸⁵ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 5, datiran 18. 5. 1814, Atti della Presidenza del Collegio dei XX dei Sali di Pirano, anno 1814.

⁸⁶ 1 dunajski palec = 0,02634 m; torej nihanje v plus ali minus je lahko doseglo 0,07902 m.

dolgo je trajal.⁸⁷ Poleg Domenica Dongettija in Angela Bubbe so pri meritvah sodelovali še Anzolo Busetto, Domenico Busetto in Antonio Dongetti. Poleg njihovega dela je bilo treba plačati še strošek čolna v višini 40 lir, 3 lire 16 soldov za olje za svetilke, 1 liro in 10 soldov za možnar, 1 liro in 10 soldov za žeblje, 10 soldov za vžigalno vrvico za možnar, 1 liro in 19 soldov za zvezek in izdelavo kopij zapiskov. Skupno so stroški meritev znašali 518 lir in 5 soldov.⁸⁸ Kopijo meritev so poslali tudi na Urad za sol v Koper, saj so že med potekom meritev poslali dopis, naj jim posredujejo meritve o gibanju morja, ki jih opravljajo v Sečoveljskih solinah. Tudi sami so se zavedali težav, ki nastajajo v Sečoveljskih solinah, zato so bili prepričani, da bodo meritve služile za nadaljnje načrtovanje pri širitvi solin. Za kopijo meritev je zaprosil tudi inženir Benedetto Petronio, in jo (kopijo) tudi prejel.

Predstavniki *Kolegija XX za sol* so reševali spor med novima lastnikoma solnega fonda in sosedi. Brata Alessandro in Giuseppe Bianchi sta še v obdobju francoske države dobila dovoljenje za obnovo že skoraj 40 let zapuščenega solnega fonda. Med obnovo sta za dovod morske vode naredila nov kalijo⁸⁹ na glavnem nasipu, in to ne na notranjem kanalu, kot je bila praksa v preteklosti. Temu so se preostali lastniki uprli, saj bi bili ogroženi njihovi fondi. Glavni obrambni nasip z morske strani ni nikoli smel imeti zapornic, saj bi ta ogrožala njegovo trdnost in varnost. Predstavniki *Kolegija XX za sol* so takoj sklenili, da morata brata Bianchi narediti kalijo na notranjem nasipu na zahodni strani fonda. Plačati sta morala tudi vse stroške, ki so nastali pri gradnji novega *fosada*.⁹⁰ Poskrbeti sta morala, da je bil kalijo dobro grajen in stalno vzdrževan. Na *fosadu* pa sta brata Bianchi morala zgraditi še dodaten kalijo za izpust deževnice in nasičene slanice.⁹¹

Delovanje solin na področju severozahodnega dela Istre in pristojnost *Kolegija XX za sol* je zanimala tudi barona de Buseta, ki je bil generalni državni svetnik za soline v Istri. Zahteval je, da pristojni organi v Miljah, Kopru in Piranu pripravijo poročilo, v katerem bo opis zgodovine solin v preteklosti, lastništva posameznega solnega fonda, zakonodaje od Beneške republike do italijanskega kraljestva in delovanja organov, ki so delovali na področju solin. *Kolegij XX za sol* je poročilo poslal 22. 6. 1814. Predsedniki *Kolegija XX za sol* so napisali, da sega postavitev solin v piranski komuni v daljno preteklost in da to dokazujejo tudi členi v prvih komunskih statutih s konca 13. stoletja. Lastništvo zemljišč, na katerih stojijo fondi, je bilo vedno komunsko, ki pa ga je odstopilo v upravljanje lastnikom solnih fondov. V zameno je komuna dobivala 1/7 prihodkov od prodaje soli. *Kolegij XX za sol*, ki je bil ustanovljen leta 1470, je sestavljalo 13 članov mestnega sveta in 7 popularov. Izvoljeni so bili pred sklenitvijo nove solne pogodbe, njihov mandat pa je trajal do pogajanja za sklenitev nove pogodbe. Izvoljeni so bili novi člani z največjim številom kavedinov, izpadli pa tisti z manjšim. V času Beneške republike so lastniki in solinarji dobili predujem marca, nato pa z oddajo soli v juniju in dokončno plačilo v oktobru. Na ta način so omogočili normalen obstoj revnejših solinarjev. Predsedniki *Kolegija* niso bili plačani, plačan pa je bil tajnik, ki je skrbel za vso dokumentacijo. *Kolegij* je od-

⁸⁷ SI PAK PI 225, t. e. 32, Misurazione delle saline, str. I–LCIII.

⁸⁸ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 6, datiran 3. 7. 1814, Atti della Presidenza del Collegio dei XX dei Sali di Pirano, anno 1814.

⁸⁹ Kalijo (*calio*), glavna dovodna in odvodna zapornica. Zgrajena je bila na glavnem nasipu; ločevala je svežo morskovo vodo v kanalu in solni fond. Skozi to zapornico so prejemali svežo vodo, ob osekah pa so staro vodo in deževnico spuščali nazaj v morje. Praviloma je vsak solni fond imel dva kalija (Bonin: Sečoveljske soline – predel Lera v začetku 20. stoletja, str. 112).

⁹⁰ Fosado, tudi fošado (*fossado*) je bazen za črpanje in rezervo morske vode. Morska voda, ki so jo spustili skozi kalijo na solni fond, je najprej ostala v fosadu, ki je služil kot zbiralnik sveže morske vode (Bonin: Sečoveljske soline – predel Lera v začetku 20. stoletja, str. 112).

⁹¹ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 7, datiran 13. 6. 1814, Atti della Presidenza del Collegio dei XX dei Sali di Pirano, anno 1814.

ločal z dvotretjinsko večino. Lastniki in solinarji so začeli prevažati sol v javna skladišča, najkasneje ko so v solinah pridelali 500 modijev soli. Cena prevoza je bila določena s pravilnikom. Lastniki in solinarji so bili vedno upravičeni do določene količine soli za domačo uporabo.⁹²

Začetek solne sezone 1814 ni bil najboljši, saj so v poročilu *Kolegija XX za sol* 11. julija zapisali, da so do tega datuma pridelali le 100 modijev bele soli, 700 modijev srednje in 700 modijev črne soli. Za merjenje soli so še vedno uporabljali beneški modij, ki je meril 801 kg. V piranskih solinah so torej pridelali okoli 1202 toni soli. Predstavniki *Kolegija XX za sol* so v Koper vsak teden poslali novo poročilo, hkrati pa opozarjali, da je treba plačati lastnike in solinarje, da ne bodo stradali.⁹³ V nadaljevanju je bila sezona boljša in v poročilu, ki ga je *Kolegij XX za sol* poslal 26. avgusta v Koper, so zapisali, da so skupno pridelali 8000 modijev oz. okoli 6408 ton soli.⁹⁴ Žal pa so lastniki solin in solinarji zaradi negotovega političnega in gospodarskega položaja neredno dobivali plačilo za oddano sol. *Kolegij XX za sol* je 9. septembra višje urade obvestil o slabem gmo-tnem stanju solinarjev in prosil za čim prejšnjo ureditev plačila, saj jim je bila država dolžna še za leto 1813.

Dva meseca kasneje so se oglasili s koprškega urada in od skladiščnika ponovno zahtevali podatke o pridelani soli in količini že izplačane soli. Glavni skladiščnik Bortolo Giuseppe Bruni je pripravil poročilo in ga 16. novembra poslal v Koper. V poročilu je napisal, da je bila količina v skladišča sprejete soli leta 1813 v višini 11.556,2 modija (9256,5 tone), in sicer 5579,2 modija (4468,9 tone) črne, 5111 modijev (4093,8 tone) polbele in 866 modijev (694,2 tone) bele soli. Sol, sprejeta v skladišče, je bila vlažna, zato so odbili 10-% kalo, po odbitku je bilo priznanih 4022,1 tone črne, 3684,6 tone polbele in 624,8 tone bele soli, skupaj 8331,4 tone.

Črna sol je bila ovrednotena na 37.330 goldinarjev, polbela na 42.747 in bela na 9665 goldinarjev, skupaj 89.743 goldinarjev. Na osnovi blagajniških iz-piskov je skladiščnik izračunal, da je bilo plačano 40.085 goldinarjev, država pa je bila dolžna še 49.658 goldinarjev.⁹⁵

Iz Ljubljane je z urada kraljeve uprave za davke in sol (*Reggia Ammini-strazione bancale delle Dogane e Sali*) prišel odgovor, v katerem so zagotovili, da iščejo sredstva za izplačilo soli, prevzete v letu 1813, in se zavedajo hudega ekonomskega stanja, ki vlada med solinarji.⁹⁶ Po desetih dneh so nato iz Ljublja-ne sporočili, da bodo iz Trsta poslali denar za delno plačilo prevzete soli v letu 1813.⁹⁷ *Kolegij XX za sol* se je zahvalil za obvestilo, ki ga je dobil iz Ljubljane z urada kraljeve uprave za davke in sol, v katerem so ga obvestili, da bodo poslali 17.027 goldinarjev in 17 krajcarjev za plačilo soli, prevzete leta 1813.⁹⁸ Ker pa obljubljenega denarja še ni bilo, je predsedstvo *Kolegija XX za sol* ponovno opo-zorilo c.-kr. *Direkcijo za soline* v Kopru, da sta bili pridelovalni sezoni 1813 in 1814 deževni. Lastniki s pridelano soljo niso uspeli pokriti niti tekočih stroškov. Državna blagajna je zamujala z izplačili, zaradi tega pa je lastnikom solin zmanj-

⁹² SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 21, datiran 11. 6. 1814, Atti della Presidenza del Collegio dei XX dei Sali di Pirano, anno 1814.

⁹³ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 29, datiran 11. 7. 1814, Atti della Presidenza del Collegio dei XX dei Sali di Pirano, anno 1814.

⁹⁴ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 54, datiran 26. 8. 1814, Atti della Presidenza del Collegio dei XX dei Sali di Pirano, anno 1814.

⁹⁵ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 74, datiran 16. 11. 1814, Atti della Presidenza del Collegio dei XX dei Sali di Pirano, anno 1814.

⁹⁶ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 75, datiran 16. 11. 1814, Atti della Presidenza del Collegio dei XX dei Sali di Pirano, anno 1814.

⁹⁷ SI PAK PI 225, t. e. 31, spis 77, datiran 25. 11. 1814, Atti della Presidenza del Collegio dei XX dei Sali di Pirano, anno 1814.

⁹⁸ SI PAK PI 225, t. e. 32, spis 5, datiran 13. 1. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

kalo sredstev za plačilo solinarjev. Predsedstvo *Kolegija XX za sol* je prosilo za hitro plačilo že oddane soli, ker je že večina prebivalcev stradala.⁹⁹

Kljub temu da še niso dobili plačila za sol za leti 1813 in 1814, so se v Piranu sestali Silvestro Venier (*c.-kr. Direkcija za soline* iz Kopra), Nazario Bencich (*c.-kr. blagajnik*), Benedetto Petronio (*c.-kr. inženir*), Donato Fonda in Cristoforo Pierobon (predsednika *Kolegija XX za sol*), Pietro Fonda in Simon Vatta (člani *Kolegija*) in določili, katera dela bodo izvedena v letu 1815 in plačana iz blagajne *Kolegija*. Izračunali so, da naj bi bilo na razpolago 11.169 goldinarjev, ki naj bi jih uporabili predvsem za utrditev nasipov in poglobitev kanalov.¹⁰⁰

Sredi marca so iz *c.-kr. Direkcije za soline* iz Kopra poslali obvestilo, da bodo za plačilo soli, pridelane v letu 1814 v Piranu in Kopru, zagotovili 40.000 goldinarjev. Hkrati so naročili, naj pripravijo za vsakega lastnika blagajniški račun, vendar brez izplačane vsote in 7-% dajatve, ki jo bodo takoj odbili. Na račun bodo vpisali samo vsoto, ki jo bo lastnik dobil ob prejetju denarja, ta pa bo moral prejem denarja podpisati.¹⁰¹

V drugi polovici marca je bil tudi objavljen prvi razpis za vzdrževanje solin. Za nasip sv. Odorika je bilo na osnovi predračuna delo ocenjeno v višini 770 goldinarjev. Potegovali so se trije ponudniki: Domenico Bartoli, Angelo Bubba in Nicolò Fonda, ki je delo dobil za 745 goldinarjev. Za obnovo nasipa v Strunjanu, ki je bila ocenjena na 95 goldinarjev, sta se potegovala dva ponudnika, delo pa je dobil Domenico Bartoli, ki je ponudil 94 goldinarjev.¹⁰²

Na začetku aprila je *Kolegij XX za sol* dobil kopijo zapisnika pogovora med Baronom de Busetom (*Consigliere Governiale, Commissario dell'alta Camera Aulica*), Sivestrom Venierjem (*c.-kr. Direkcija za soline* iz Kopra), Nazarijem Bencichem (*c.-kr. blagajnik*), G. Batistto Vatta, Cristoforom Pierobonom in Donatom Fonda (predsedniki *Kolegija*).

Analizirali so stanje v piranskih solinah in se dogovarjali, kako jih še učinkoviteje izrabiti. Ugotovili so, da so solni fondi v dokaj dobrem stanju, država pa bi morala tekoče plačevati prevzeto sol. Denar je bil potreben za plačilo solinarjev, da bi ti lahko normalno živeli. Baron je vprašal, če so dobili izplačano sol za leto 1813 in dobil pritrdilen odgovor. Plačilo soli je bilo pomembno tudi zaradi plačila davka v višini 7 %, ki ga je dobival *Kolegij XX za sol* in je zagotavljal vzdrževalna dela na nasipih in poglobitve kanalov.¹⁰³ Na začetku aprila je komisija, ki so jo sestavljali *c.-kr. inženir* Benedetto Petronio in trije predsedniki *Kolegija XX za sol*, pregledala delo bratov Petronio, sinov pok. Zuanneja, ki so ga prevzeli leta 1808.¹⁰⁴

9. 3. 1808 je prefekt Angelo Calafati obvestil člane *Deputacije*, naj pripravijo popis del v piranskih solinah. Ta je takoj začela delo in Angelu Traniju naročila, naj pripravi popis del za popravilo nasipov v Sečoveljskih solinah. Po

⁹⁹ SI PAK PI 225, t. e. 32, spis 9, datiran 19. 1. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹⁰⁰ SI PAK PI 225, t. e. 32, spis 14, datiran 3. 2. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹⁰¹ SI PAK PI 225, t. e. 32, spis 22, datiran 17. 3. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹⁰² PAK PI 225, t. e. 32, spis 24, datiran 33. 3. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹⁰³ PAK PI 225, t. e. 32, spis 27, datiran 1. 4. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹⁰⁴ Delo so začeli opravljati v času francoskega obdobja. Koprski prefekt Angelo Calafatti je na osnovi kraljevega dekreta, datiranega 19. februarja 1807, imenoval člane *Deputacije za sol* (*Deputazioni dei Sali*). V Piranu so bili člani Francesco Grisoni, Giuseppe Barbojo, Gio. Maria Senno, Rocco Petronio, sin pok. Mattea, Giorgio Venier, sin pok. Giorgia, Almerigo Corsi, Giovanni Zammarin, sin pok. Odorica in Cristoforo Pierobon. Po pravilniku so se morali člani *deputacije* sestati med 15. in 20. februarjem in pripraviti program dela za tekoče leto. Nato so se morali sestati med 20. in 25. majem, ko se je začela sezona pridelave soli. Tretja seja pa je morala biti med 25. in 30. septembrom, ko je bilo konec solne sezone.

Tranijevem popisu del je bilo treba za popravilo in vzdrževalna dela zagotoviti 86.172,5 beneških lir (ali 44.042,62 italijanskih lir). Vsota je bila zelo visoka, vendar so zaradi nujnosti del v Kopru 7. 4. 1808 objavili razpis za oddajo del. Razpisana vsota je bila 30.700 lir, razpis pa je vseboval 19 členov. Izbran naj bi bil najcenejši ponudnik, vendar pod pogojem, da je že opravljal tako obsežna dela v solinah. Najprej so morali delavci na celotnem terenu počistiti grmičevje in odstraniti nekompaktno zemljo. Ko so prišli do trdne kompaktne podlage nasipa, so jo morali z rovniciami (*vangandola*) zrahljati, da bi se novo dodana zemlja sprijela. Uporabiti so smeli zemljo z bližnjih travnikov (okolica sv. Odorika, kanala sv. Marka in tudi višje v dolini Dragonje). Zemljo so polagali v višino enega čevlja, nato so jo polivali in zbijali (*battuta con battiterra*), dokler niso dosegli predvidene višine nasipa. Po tednu dni je bilo treba postopek ponoviti še na obeh straneh (licih nasipa). Paziti so morali na ravne linije, zato so morali uporabljati zidarsko vrv (*battere a spattola, lisciandola, e tirandola a spago*). Še preden so začeli nanašati zemljo, pa so morali paziti na širino nasipa, saj po končanem delu niso več smeli dodajati materiala. Skupna dolžina nasipov je bila 4947 beneških korakov¹⁰⁵ oziroma 9350 m.

Izvajalec naj bi dela začel takoj po podpisu pogodbe in jih zaključil v šestih mesecih, pred jesenskim deževjem. Sklenjeno je bilo, da bo plačilo dobil v šestih enakih obrokih, prvega ob podpisu pogodbe, drugega ob zaključku del na nasipih v predelu Fontanigge, tretjega ob zaključku del na Jernejevem kanalu, četrtega ob zaključku del na nasipu Lera, petega ob zaključku del na nasipih Dragonje do fondov Barboje in Corsija, zadnji obrok pa ob zaključku vseh predvidenih del. Izvajalec ni smel samovoljno spreminjati poteka ali količine predvidenih del. Prav tako se je moral obvezati, da bo po končanju del še tri leta skrbel za sprotne popravila, za katera je imel na voljo 2557 italijanskih lir. Zaradi obsežnosti del in na splošno zapletenega političnega in gospodarskega položaja so se dela zavlekla za več let. Ni pa bil opravljen niti prevzemni niti tehnični pregled zaključenih del. Komisija je pregled naredila šele 4. 4. 1815 in ugotovila, da so bila dela opravljena, kot je predvidevala pogodba.¹⁰⁶

Bližala se je pridelovalna sezona; vzdrževalna dela na fondih so bila v polnem teku, solinarji pa so bili zaradi izpada plačil nezadovoljni. Ker brez dobrega dela solinarjev ne bi bilo soli, je *Kolegij XX za sol* ponovno zaprosil za delno plačilo soli, pridelane v letu 1814. Prosili so za plačilo vsaj četrte soline od 40.546 goldinarjev, ki jih je bila dolžna državna blagajna.¹⁰⁷

Predsedstvo *Kolegija XX za sol* je obvestilo, da bo objavilo razpis za poglobitev kanalov in postavitev petih novih lesenih mostov. En lesen most naj bi postavili v Strunjanu, štiri pa v Sečovljah.

Dva mostova (na kanalu Lera in na ustju Dragonje) sta merila v dolžino 6,5 klaftre. Postavljena sta bila na 8 kolih, dolgih po 8 klafter, in imela najmanj 18 palcev obsega. Izvajalec del je moral uporabiti plohe, deske in žeblice. Dva manjša sta bila postavljena prav tako na kanalu Lera, dolga 3,5 klaftre. Vseh pet mostov je imelo varovalno ograjo. Izklicna cena je bila 77 goldinarjev in 12 krajcarjev. Ponudbo sta oddala Domenico Dongetti in Francesco Mori. Delo je dobil Dongetti, ki je ponudil 73 goldinarjev in 30 krajcarjev. Obvezal se je, da jih bo vzdrževal tri leta. Delo na poglobitvi kanalov, ki je bilo ocenjeno na 456 goldinarjev, je dobil Bortolomio Zamarin, ki je ponudil 429 goldinarjev.¹⁰⁸ Hkrati je Domenico Dongetti opozoril *Kolegij XX za sol*, da je 10. 5. 1811 prevzel vzdr-

¹⁰⁵ 1 beneški korak je meril 1,89 m.

¹⁰⁶ PAK PI 225, t. e. 32, spis 29, datiran 4. 4. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹⁰⁷ PAK PI 225, t. e. 32, spis 35, datiran 25. 4. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹⁰⁸ PAK PI 225, t. e. 32, spis 44, datiran 9. 5. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

ževalna dela na v mostovih za triletno obdobje, do leta 1814. Ker ni bilo novega razpisa, jih je vzdrževal še naprej, zahteval pa je, da se mu delo po poteku pogodbe prizna in plača.¹⁰⁹ Opozorilu se je odzval c.-kr. inženir Benedetto Petronio z opravičilom, ker ni poslal poročila o vzdrževalnih delih od 1. 5. 1814 do 30. 4. 1815. V poročilu, ki ga je napisal po pregledu s predsedniki *Kolegija XX za sol*, je napisal, da so bili v odličnem stanju.¹¹⁰

Ob začetku pridelovalne sezone je moral *Kolegij XX za sol* vsako leto poslati vzorce soli v oceno c.-kr. *Direkciji za soline* v Koper. Skladiščnik je moral pripraviti po tri vzorce bele, polbele (*semibianco*) in črne. Vsak vzorec je moral tehtati po star.¹¹¹ Prav tako je moralo predsedstvo *Kolegija XX za sol* vsak petek poročati o količini soli, ki je bila pridelana v obdobju enega tedna.¹¹²

Poletje 1815 je bilo deževno in pridelava slaba. C.-kr. skladiščnik je v pisnu opozoril lastnike solnih fondov, da soli še niso začeli voziti iz solinarskih hiš v državna skladišča, zato naj jo čim prej pripeljejo v javna skladišča. Predsedstvo *Kolegija XX za sol* pa je odgovorilo, da zaradi slabe sezone lastniki solin čakajo, da pridelajo zadostno količino za napolnitev ladij. Sicer bi bili tudi stroški prevoza višji. Lastniki niso hoteli mešati soli z drugimi, ker so se bali, da bi s tem izgubili kakovost in bili slabše plačani.¹¹³ 12. avgusta je C.-kr. *kameralna blagajna (I. R. Camera aulica)* določila ceno soli na stot; črno so plačali 31 krajcarjev, polbelo 39 krajcarjev, belo pa po 52 krajcarjev.¹¹⁴ Prav zaradi slabe letine so predstavniki C.-kr. *Direkcije za soline* v Kopru vprašali *Kolegij XX za sol*, če so kanali dovolj poglobljeni, da »stare« soline dobijo dovolj sveže morske vode. Še enkrat so poslali pripombe, ki jih je leto poprej pripravil c.-kr. inženir Benedetto Petronio po pregledu meritev gibanja višine morske vode na Leri in Fontanigge. Inženir Petronio je zahteval, da se naredi nov načrt obstoječih solnih fondov in označi tiste na višjem nivoju, ki so že pred gradnjo novih solin imeli težave z oskrbo sveže morske vode. Zahteval je, da se izriše profile kanalov in ugotovi, ali je zaradi gradnje novih solin njihov pretok še zadosten. Zahteval je, da se na osnovi novih analiz uskladi načrt gradnje novih solnih fondov, in da analizo ter načrt podpišejo predsedniki *Kolegija XX za sol* in glavni investitor Venier.¹¹⁵

Morebitne vplive tako obsežnih gradbenih del na pretočnost kanalov je bilo težko oceniti, saj je vsak večji naliv celotnim solinam povzročil veliko škodo. Tako je tudi naliv v noči s 23. na 24. 9. 1815 poškodoval obrambne nasipe v zaledju solin. V poročilu predsedstva *Kolegija XX za sol*, ki so ga 24. 9. poslali c.-kr. *Direkciji za soline* v Koper, so zapisali, da je voda poškodovala nasipe v zaledju predela Lere in Fontanigge v skupni dolžini 487 korakov in da sta blato in voda poškodovala tudi številne solne fonde.¹¹⁶ Predsedstvo *Kolegija XX za sol* je zaradi nastale škode objavilo razglas, v katerem je lastnikom solnih fondov sporočilo, da morajo čim prej sporočiti, kakšno škodo so utrpeli ob zadnji po-

¹⁰⁹ PAK PI 225, t. e. 32, spis 46, datiran 23. 5. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹¹⁰ PAK PI 225, t. e. 32, spis 52, datiran 1. 6. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹¹¹ Solni star je do leta 1724 meril 156 beneških liber (1 libra = 0,478 kg), nato pa 140 liber (66,9 kg).

¹¹² PAK PI 225, t. e. 32, spis 54, datiran 2. 6. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹¹³ PAK PI 225, t. e. 32, spis 60, datiran 11. 8. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹¹⁴ PAK PI 225, t. e. 32, spis 66, datiran 19. 8. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹¹⁵ PAK PI 225, t. e. 32, spis 71, datiran 6. 10. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹¹⁶ PAK PI 225, t. e. 32, spis 74, datiran 24. 9. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

plavi (*acque montane*). C.-kr. Direkcija za soline iz Kopra je zapisala, da bo zbrane podatke uporabila za načrtovanje potrebnih obnovitvenih del. Tako je 2. 10. 1815 pripravilo razpis za oddajo del.¹¹⁷ O škodi, ki so jo utrpeli leseni mostovi, je poročal tudi mojster Domenico Dongetti. V poročilu je napisal, da je več mostov hudo poškodovanih, škodo pa je ocenil na 150 goldinarjev.¹¹⁸

Predsedstvo Kolegija XX za sol je moralo rešiti tudi spor z grofom Francescom Grisonijem. Ta je na začetku oktobra zadolžil zastopnika Giorgia Appollonija, sina pok. Francesca, da poskrbi za pridobitev dela kavane (*seraglia*) 131. Zaprti del kavane bi mu služil kot *scaldador*.¹¹⁹ Predsedstvo Kolegija XX za sol se je temu uprlo, saj si nihče, niti grof Grisoni, ne more prisvajati dela in zemljišča drugih lastnikov solin. Kavano so plačali, naredili in uporabljali lastniki fondov v njeni bližini.¹²⁰

C.-kr. Direkcija za soline iz Kopra je v Piran poslala zapisnik o oddaji del na nasipih. Izbira ponudnika je potekala 2. oktobra. Komisijo so sestavljali Silvestro Venier, Benedetto Petronio in Nazario Benčič. Dela so bila ocenjena na 1398 goldinarjev. Delo je dobil Angelo Bubba, ki je ponudil najnižjo ceno, in sicer 1000 goldinarjev. C.-kr. Direkcija za soline iz Kopra je tudi sporočila, da je sezona končana in naj lastniki solnih fondov te pripravijo na zimsko mirovanje. Poskrbeti so morali, da so bile vse glavne zapornice zaprte. Vojaki in čuvaji so tudi v zimskem času nadzorovali področje, da bi preprečili krivolov, nedovoljeno ribištvo, krajo lesenih delov (zapornic, desk ...) in morebitno odpiranje glavnih zapornic.¹²¹

Zaradi gradnje novih solin in počasnega odtekanja zaledne vode je tudi Nicolò Davanzo, sin pok. Antonija, v zadnjih poplavah na svojem fondu utrpel veliko škodo. Na C.-kr. Direkcijo za soline iz Kopra je poslal dopis, v katerem je prosil, naj odstranijo njivo ob mostu na Leri (*sotto il Ponte di Lera*). Njiva oz. zemljišče ob kanalu, ki je bilo v lasti Nicolaja Petronia, sina pok. Andrea, je zavirala odtok vode v morje.¹²² C.-kr. Direkcija iz Kopra se je hitro odzvala in naročila c.-kr. inženirju Benedettu Petroniu, da pregleda njivo in oceni, ali jo je treba odstraniti.

Enako je storilo tudi predsedstvo Kolegija XX za sol in naročilo mojstru Angelu Traniju, da oceni vrednost nepremičnine Nicolaja Petronija. Cenilec je njivo s 4 oljkami in trtami ocenil na 26 goldinarjev in 30 krajcarjev. Les odstranjenih oljk je ocenil na 3 goldinarje in 30 krajcarjev; tega bi pustili lastniku. Za poglobitev kanala in odstranitev okoli 120 kubičnih metrov zemlje bi potrebovali še dodatnih 32 goldinarjev. Skupen strošek nakupa z odstranitvijo zemlje je torej znašal 55 goldinarjev.¹²³ Predsedstvo Kolegija XX za sol je zbralo podatke o lastnikih solnih fondov, ki so utrpeli največjo škodo ob poplavi v noči s 23. na 24. september. Lastniki so medtem večino posledic neurja večinoma popravili, stroški popravila pa so znašali od minimalne vsote 50 goldinarjev do 229 goldinarjev. Lastniki so prosili za posojilo, s katerim bi plačali delavce; posojilo naj bi vrnilo s pridelkom soli leta 1816.¹²⁴ Izstopali pa sta prošnji z izredno visokim

¹¹⁷ PAK PI 225, t. e. 32, spis 76, datiran 27. 9. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹¹⁸ PAK PI 225, t. e. 32, spis 78, datiran 6. 10. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹¹⁹ Pomožni izparevalni bazen.

¹²⁰ PAK PI 225, t. e. 32, spis 72, datiran 6. 10. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹²¹ PAK PI 225, t. e. 32, spis 80, datiran 6. 10. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹²² PAK PI 225, t. e. 32, spis 82, datiran 9. 10. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹²³ PAK PI 225, t. e. 32, spis 94, datiran 21. 11. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹²⁴ PAK PI 225, t. e. 32, spis 88, datiran 30. 10. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

zneskom, in sicer bratje Fonda, sinovi pok. Nicolaja, so zaprosili za 1000 goldinarjev posojila za obnovo dveh fondov, bratje del Senno, sinovi pok. G. Pietra, pa za 1226 goldinarjev posojila za obnovo 2 solinarskih hiš.¹²⁵

Po odpravi škode, ki ga je povzročilo neurje ponoči 23. septembra, je novo neurje lastnikom solin konec decembra 1815 povzročilo še večjo škodo. Ponovno je poškodovale varovalne nasipe, poplavne vode pa so poškodovale tudi večino fondov. Angelo Bubba je na pobudo *Kolegija XX za sol* pregledal stanje, napisal poročilo in pripravil predračun za popravilo nasipov na predelu Lera in Fontanigge. Samo za nujna dela na nasipih je bilo treba zagotoviti 2098 goldinarjev in 11 krajcarjev.¹²⁶ Sam *Kolegij XX za sol* pa zaradi nerednega plačila soli in pretekle škode ni imel sredstev v rezervi. Čeprav so lastniki solin v letu 1815 dobili poplačilo za del soli, oddane leta 1813, 1814 in 1815, za kar je *Kolegij XX za sol* dobil 14.192 goldinarjev in 32 krajcarjev, je denar porabil za popravilo škode na solinah in stalna vzdrževalna dela.¹²⁷ Višji uradi v Trstu in Kopru so se zavedali težkega položaja, kljub temu pa so vzpodbujali lastnike solin in solinarje, da že v drugi polovici februarja začnejo dela tudi na solnih fondih. Poudarili so, da je zaradi škode, ki so jo povzročile poplavne vode, treba začeti dela prej, da bi bili fondi pripravljeni na sezono.¹²⁸

Ker tudi lastniki solnih fondov niso imeli več denarja za plačilo delavcev in solinarjev, so prosili za posojilo.

Po dveh hudih poplavah, ki sta povzročili veliko škode, in slabših letinah so bili lastniki in solinarji v težkem gospodarskem položaju. Primanjkovalo je sredstev za osnovna živila. Zaradi negotovega političnega in gospodarskega položaja je bila zmeda še večja. Višji cesarsko-kraljevi uradniki so skušali lastnikom solin in solinarjem pomagati, vendar so povzročili še večje nezadovoljstvo. Tako naj bi tudi cesarski dvor prepoznal škodo v solinah in naj bi sprejel sklep, da bo lastnikom za vsak kavedin zagotovil 6 goldinarjev subvencije.¹²⁹

Predstavniki *c.-kr. Direkcije za soline* v Kopru so se takoj odzvali, saj je bila obljubljena vsota zelo visoka. V Piran so poslali sporočilo, da je bil dopis št. 50, datiran 11. marca 1816, slabo

100.

Numero Progressivo	Cognome e Nome di Proprietarij	Valore di Sali			Deduzione di Settimo			Pagamento di Starsi		
		Piromani	Hiu	Piuri	Piromani			Piromani	Hiu	Piuri
1	Amoroso Gio Pietro	19	22	1	1	22	3	18	19	2
2	Arcutini Giovanni	179	38	2	12	34	2	167	04	.
3	Barbojo Giuseppe x	1172	58	1	82	06	e	1090	51	3
4	Bruni Domenico e Fratelli x	106	29	1	7	27	1	99	02	.
5	Bianchi Margarita x	82	24	.	5	46	.	76	38	.
6	Bonifacio Aldigarda x	105	28	1	7	25	.	98	05	1
7	Bianchi Alessandro x	350	48	3	24	33	2	326	15	1
8	Bonifacio Giovanni e Dom. x	158	34	.	32	06	.	126	28	.
9	Bartolo Nicolo e Fratello Filippi x	80	21	1	5	37	2	74	43	3
10	Bartolo Loreti e Loreti x	54	17	1	3	48	.	50	29	1
11	Bonifacio Nicolo e Giovanni	9	45	2	.	40	3	9	02	3
12	Battafolli Antonio e Dom. x	39	48	.	2	47	1	37	.	3
13	Bovati Maria ed Elisabetta x	18	25	2	1	17	1	17	08	1
14	Bovsi Antonio e Nicolo x	305	11	2	21	13	2	284	58	.
15	Bovsi Amerigo e Loreti	478	02	2	33	27	3	444	34	9
16	Corbato Giovanni e Mattio	192	35	3	13	29	.	179	04	3
17	Cossi Nicolo e Tito e Giovanni x	369	12	1	25	25	2	337	46	3
18	Cossi Giovanni e Giovanni x	102	41	1	7	11	1	95	30	.
19	Cossi Amerigo e Dom. x	24	44	2	1	44	.	23	.	2

Plačilo soli posameznim lastnikom piranskih solin leta 1815 (SI PAK PI 225, t. e. 32, spis št. 100, Stato de Pagamenti da verificarsi alli Proprietarij delle saline di Pirano a saldo de Sali dell'Anno 1815).

¹²⁵ PAK PI 225, t. e. 32, spisa 90 in 92, datirana 2. 11. 1815, Atti della Presidenza del Collegio dei XX di Pirano, segnati entro l'anno 1815.

¹²⁶ SI PAK PI 225, t. e. 33, spis 1, datiran 28. 12. 1815.

¹²⁷ SI PAK PI 225, t. e. 33, spis 10, datiran 31. 12. 1815.

¹²⁸ SI PAK PI 225, t. e. 33, spis 22, datiran 21. 2. 1816.

¹²⁹ SI PAK PI 225, t. e. 33, spis 50, datiran 11. 3. 1816.

Tabela 1: Ime in priimek prosilcev za posojilo (SI PAK PI 225, t. e. 33)

	Priimek	Ime	Zaprošena vsota (v goldinarjih: krajcarjih)	Odobrena vsota (v goldinarjih)	Št. kave- dinov
1	Dongetti	Domenico	57 : 8		12
2	Bruni	Rocco in Faustina	300		
3	Fragiacomo	Alberto, sin pok. Domenica	200		
4	Brazzafolli	Margherita vdova Antonia	200		
5	Petronio	Cristoforo, sin pok. Zuanneja	200		
6	Davanzo	Nicolò, sin pok. Antonia	200		
7	Davanzo	Maria in Giovanna, hčerki pok. Pietra	200		
8	Furegon	Bernardino in Pietro	200	100	
9	Petronio	Gio. Pietro, sin pok. Pietra	50	40	
10	Petronio	Pietro, Antonio, Giovanni Pietro, Zorzi		330	
11	Fonda	Nicolò, sin pok. Tommasa			
12	Schiavuzzi	Bernardino	600	250	
13	Dapretto	Giovanni, sin pok. Giovannija	300	20	
14	Pierobon	Giovanni, sin pok. Cristofora	300	20	
15	Kapitelj sv. Jurija		100	zavrjneno	24
16	Petronio	Matteo, sin pok. Rocca	200		
17	Bianchi	brata	200		
18	Bonifacio	Zuanne, sin pok. Domenica	300		
19	Varin	Margerita	50	zavrjneno	
20	Trani	Pietro	60		
21	Fonda	Brata, sinova pok. Zuanneja	30	zavrjneno	
22	Giraldi	Antonio, sin pok. Francesca	50	30	6
23	Giraldi	Simon, sin pok. Francesca	120		10
24	Venier	Cristoforo	1000	zavrjneno	40
25	Bonifacio	Aldigarda, vdova pok. Benetta	255		16
26	Lugnan	Francesco, sin pok. Bortola	90	50	12
27	Furian	Elene, vdova pok. Almerica	200	70	20
28	Tamaro	Alessandro, sin pok. Zuanneja	100	20	12
29	Fornasaro	Bartolomeo, sin pok. Pasqualina	100	50	8
30	Dolce	Domenico, sin pok. Zuanneja	40		7
31	Dolce	Antonio, sin pok. Zuanneja	60		9
32	Fonda	Zuanne, sin pok. Zuanneja	50		8
33	Veronese	Domenico, sin pok. Zuanneja	80		14
34	Viezzoli	Lorenzo, sin Zuanneja	20		3
35	Amoroso	Gio. Pietro, sin pok. Bortolomia	30		6
36	Borsatti	Maria in Elisabetta	60		11
37	Davanzo	Pietro, sin pok. Pietra	50		9
38	Davanzo	Benedetto, sin pok. Antonia	60		10
39	Fonda	Antonio, sin Gio. Pietra	20		3,5
40	Fragiacomo	Almerico, sin pok. Lorenza	50		9
41	Fragiacomo	Domenico, sin pok. Lorenza	50		9
42	Giraldi	Domenico, sin pok. Francesca	50		10
43	Maraspin	Antonio, sin pok. Antonia	30		6
44	Petronio	Pietro	20		4
45	Pagliari	Antonio, sin pok. Nicolaja	60		11
46	Potocco	Domenico, sin pok. Francesca	50		10
47	Parenzan	Lucia, vdova pok. Nicolaja	30		6
48	Rosso	Gio. Pietro, sin pok. Zorzija	50		10
49	Rossignol	Grazia, vdova pok. Domenica	70		13
50	Stepan	Tommaso, sin pok. Mattea	20		4
51	Tamaro	Zorzi, sin pok. Pietra	20		4,5

	Priimek	Ime	Zaprošena vsota (v goldinarjih: krajcarjih)	Odobrena vsota (v goldinarjih)	Št. kave- dinov
52	Colombani	Cattarina, vdova pok. Fabrisa	500	zavrjneno	
53	Venier	Margherita poročena Bianchi	100	zavrjneno	
54	Venier	Agostino	100	50	
55	Pierobon	Andrea, sin pok. Cristofora	190	60	
56	Rosso	Zorzi, sin pok. Nicoloja	200	60	
57	Fornasaro	Pasqualin	76	30	
58	Dongetti	Maria in Antonio, zakonca	150	50	
59	Fornasaro	Francesco, sin pok. Bortola	150		
60	Minio	Maria in Nicolò, zakonca	100	50	
61	Vascotto	Domenico	150	50	
62	Tamaro	Lorenzo, sin pok. Alessandra	40		
63	Corsi	Antonio p. Nicolò	200	50	
64	Ruzzier	Nicolò in Domenico, sinova pok. Andreja	100	20	
65	Tamaro	Bortolomio, sin pok. Mattia	100		
66	Davanzo	Pietro, sin pok. Antonia	70	20	
67	Corsi	Nicolò, sin pok. Zuanneja	200	100	49
68	Ruzzier	Gio. Maria in Zuanne	100	100	16
69	Petronio	Bortolo, sin pok. Pietra	200	100	
70	Barbojo	Giuseppe, sin pok. Cristofora	1000	500	
71	Petronio	Giorgio, sin pok. Marca	60	40	
72	Minio	Maria in Nicolò, zakonca	50		
73	Dapretto	Simon in Bortolomeo		380	6 novih kavedinov

razumljen. Do posojil so bili upravičeni le tisti, ki so imeli poškodovane solne fonde.¹³⁰

Obnovitvena dela na nasipih so potekala istočasno kot priprava solnih fondov na pridelovalno sezono, zato je prihajalo tudi do nenamernega povzročanja zalitja solnih fondov. Eden izmed primerov je bil tudi primer Catherine Colombani, sicer vdove Fabrisa, ki se je pritožila zoper sosede Giuseppeja Barboja, Alessandra del Sena, kanonika Luiggija Predanzanija in Cristofora Pierobona. Ti so pri odpravi škode na njihovih fondih spustili deževnico v njen fond in ji pri tem povzročili škodo. Komisija *Kolegija XX za sol* je 22. aprila pregledala stanje in sosedom naročila, naj nasip hitro popravijo in odpravijo škodo, ki so jo povzročili.¹³¹

Sredi aprila je *c.-kr. Direkcija za soline* predstavnike piranske občine in predsedstvo *Kolegija XX za sol* obvestila, da bo cesar obiskal Sečoveljske soline, zato je treba obnoviti in urediti glavne nasipe. Uredili naj bi pohodno površino in odstranili morebitne prepreke.¹³² *C.-kr. Direkcija* je tudi takoj objavila razpis za ureditvena dela in izbralo izvajalca. Teden dni kasneje so njegovi predstavniki prišli na pregled Sečoveljskih solin.¹³³ Mojster Angelo Bubba je po naročilu *Kolegija XX za sol* izdelal splav, s katerim so lahko pluli po vseh kanalih. Komisija je lahko tako pregledala stanje vseh nasipov in kanalov v solinah. Ker pa je *Kolegij XX za sol* brez razpisa in posvetovanj dal izdelati splav, je *c.-kr. Direkcija za soline* nasprotovala izplačilu. Poudarila je, da bi morali razpisati pogoje gradnje

¹³⁰ SI PAK PI 225, t. e. 33, spis 60, datiran 23. 3. 1816.

¹³¹ SI PAK PI 225, t. e. 33, spis 75, datiran 1. 4. 1816.

¹³² SI PAK PI 225, t. e. 33, spis 81, datiran 19. 4. 1816.

¹³³ SI PAK PI 225, t. e. 33, spis 91, datiran 29. 4. 1816.

Tabela 2: Lastniki novih solin leta 1816 (SI PAK PI 225, t. e. 52, Catastico de Proprietari de Saline e Salineri del vecchio e nuovo Stabilimento delle Saline dell'anno 1816)

	Priimek	Ime	Št. kavedinov	Lera	Fontanigge
1	Venier	Cristoforo, sin pok. Filippa	200	142	58
2	Pajaro	Giorgio, sin Domenica	125	32	93
3	Grisoni	Francesco	79	26	53
4	Damiani	Zuanne	89		89
5	Amoroso	Andrea	30		30
6	Apollonio	Giorgio sin Francesca	43		43
7	Ruzzier	Zuanne, sin pok. Bortola	44	44	
8	Tamaro	Francesco, sin pok. Marca	50		50
9	Trani	Nicolò, sin pok. Lorenza	42		42
10	Lugnan	Andrea, sin pok. Francesca	41	41	
11	Chierego	Pietro, sin pok. Bonifazia	46,5	46,5	
12	Castro	G. Battista, sin pok. G. Pietra	39		39
13	Fragiacomo	Antonio, sin pok. Zuanneja	31		31
14	Arzentin	Zuanne, sin pok. Pietra	30	30	
15	Trani	Angelo, sin pok. Lorenza	30	30	
16	Petronio	Odorico, sin pok. Bortola	28		28
17	Giraldi	Francesco, sin pok. Zuanneja	28	28	
18	Ruzzier	Odorico, sin pok. Zuanneja	26		26
19	Apollonio	Rocco, sin Nicolaja	26		26
20	Rastelli	Vito, sin pok. G. Antonia	26		26
21	Giassi	Francesco, sin pok. Bortola	26		26
22	Zamarin	Odorico, sin pok. Zuanneja	25		25
23	Fragiacomo	Domenico, sin pok. Giacoma	25		25
24	Giraldi	Simon, sin pok. Francesca	25	25	
25	Rigutti	Simon	23		23
26	Fornasaro	Bortolo, sin Antonija	23		23
27	Fornasaro	Pasqualin, sin Antonija	22		22
28	Corsi	Nicolò, sin pok. Zuanneja	22		22
29	Ruzzier	Nicolò, sin pok. Andrea	22		22
30	Baselli	G. Maria, sin pok. Domenica	22		22
31	Marini	G. Battista	22		22
32	Petronio	Francesco, sin pok. Zuanneja	21	21	
33	Tamaro	Alessandro, sin pok. Zuanneja	19	19	
34	Giraldi	Francesco, sin pok. Francesca	18	18	
35	Petronio	Bonifacio, sin pok. Zorzia	18		18
35	Giraldi	Bortolo, sin pok. Zuanneja	17	17	
36	Trani	Pietro, sin Antonia	15	15	
37	Ruzzier	G. Maria, sin pok. Bortola	14	14	
38	Tamaro	Bortolo, sin pok. Marca	14		14
39	Pagliaro	Lorenzo, sin pok. Domenica	12	12	
40	Fragiacomo	Domenico, sin pok. Lorenza	11		11
41	Pitacco	Nicolò, sin pok. Zorzia	11		11
42	Petronio	Pietro, sin Domenica	10,5	10,5	
SKUPAJ			1491	571	920

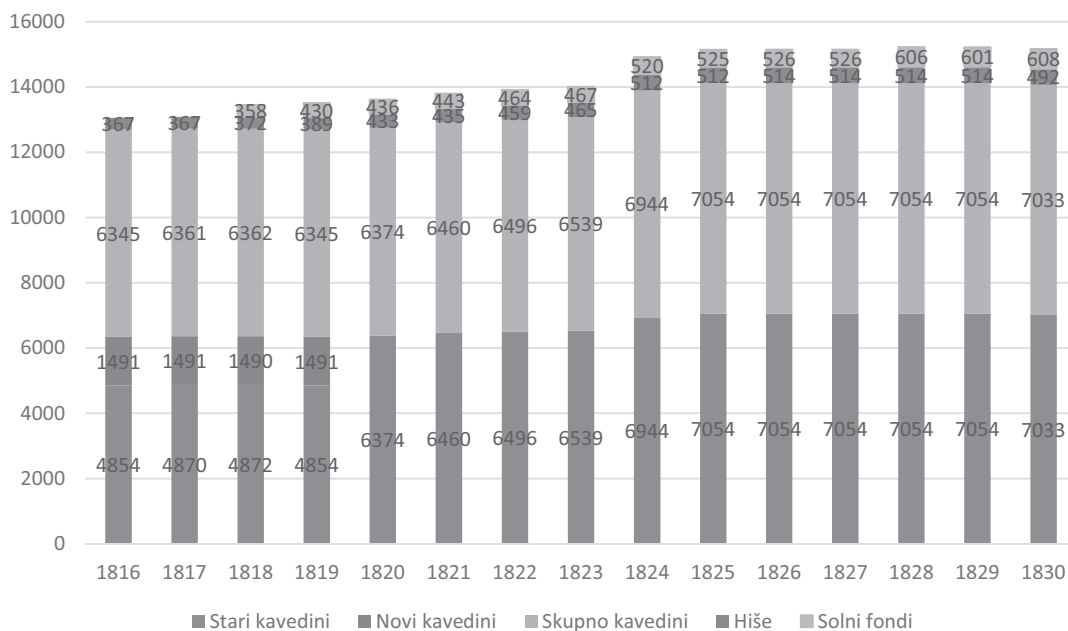
in dobiti potrdilo luške kapitanije. Še prej pa bi se morali posvetovati s kapitanijo, saj so bili tudi njeni čolni primerni za plutje v plitkih vodah. Po njegovem mnenju je bila izgradnja splava nepotrebna.¹³⁴ Po enomesečnem dogovarjanju

¹³⁴ SI PAK PI 225, t. e. 33, spis 97, datiran 10. 5. 1816.

Tabela 3: Število solnih kavedinov, fondov in hiš od leta 1816 do 1830 (SI PAK PI 225, t. e. 52 in 91)

Leto	Stari kavedini	Novi kavedini	Skupno kavedini	Hiše	Solni fond
1816	4854	1491	6345	367	
1817	4870	1491	6361	367	
1818	4872	1490	6362	372	358
1819	4854	1491	6345	389	430
1820	6374		6374	433	436
1821	6460		6460	435	443
1822	6496		6496	459	464
1823	6539		6539	465	467
1824	6944		6944	512	520
1825	7054		7054	512	525
1826	7054		7054	514	526
1827	7054		7054	514	526
1828	7054		7054	514	606
1829	7054		7054	514	601
1830	7033		7033	492	608

Graf 1: Število solnih kavedinov, fondov in hiš od leta 1816 do 1830 (SI PAK PI 225, t. e. 52 in 91)

je Angelo Bubba le dobil plačilo za izdelavo splava, priznali so mu stroške v višini 187 goldinarjev in 13 krajcarjev.¹³⁵

Zaradi deževnega vremena tudi pridelovalna sezona 1816 ni bila dobra. V piranskih solinah so pridelali le 6060 modijev soli, v Kopru 566 modijev in Miljah 19 modijev (skupno 6645 modijev). Vrednost soli, pridelane v piranskih solinah, je bila 22.750 goldinarjev, v koprskih 2150 goldinarjev in Miljah 100 goldinarjev.¹³⁶

Glede na poročila čuvajev, vojakov in nadzornikov, ki so urejali pridelavo in prevoz soli, so bili tako samo življenje in odnosi med solinarji in lastniki solin zelo zapleteni. Čeprav bi morali vsi prispevati k varnosti, so mnogi tudi name-

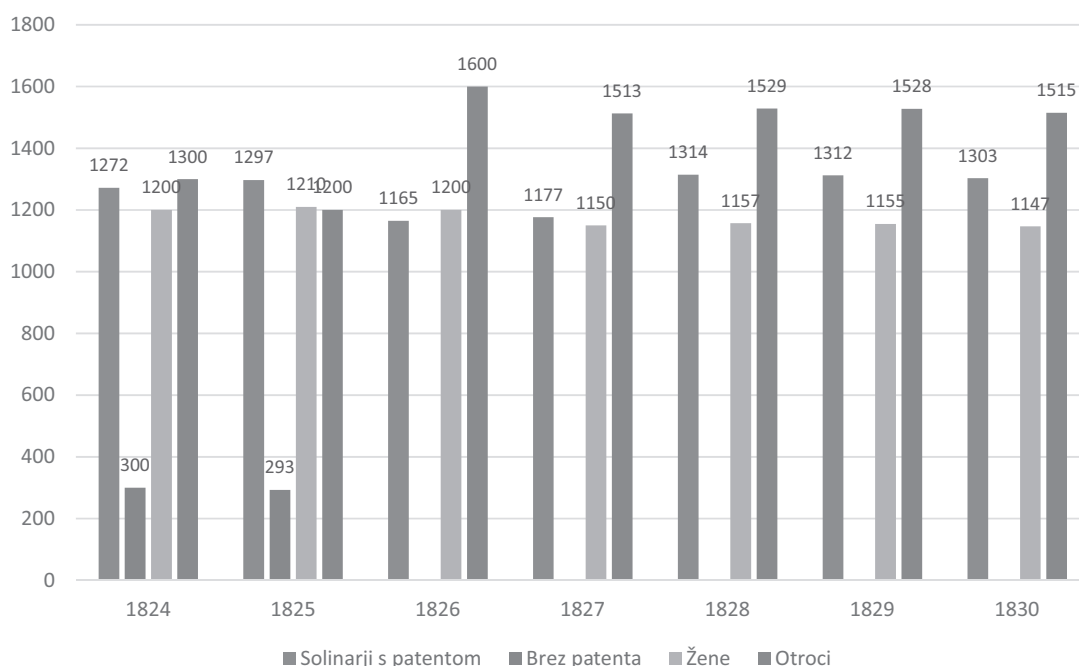
¹³⁵ SI PAK PI 225, t. e. 33, spis 116, datiran 6. 6. 1816.

¹³⁶ SI PAK PI 225, t. e. 33, spis 163, datiran 8. 9. 1816.

Tabela 4: Število oseb, ki so delale v solinah od leta 1824 do 1830 (SI PAK PI 225, t. e. 52 in 91)

Leto	Solinarji s patentom	Brez patenta	Žene	Otroci	Skupaj
1824	1272	300	1200	1300	4072
1825	1297	293	1210	1200	4000
1826	1165		1200	1600	3965
1827	1177		1150	1513	3840
1828	1314		1157	1529	4203
1829	1312		1155	1528	4196
1830	1303		1147	1515	4174

Graf 2: Število oseb, ki so delale v solinah od leta 1824 do 1830 (SI PAK PI 225, t. e. 52 in 91)

noma povzročali škodo. Zunanje nasipe so nižali in si na ta način pridobili obdelovalno zemljo. Nižali pa so tudi notranje nasipe. Višji inšpektor oboroženih paznikov Della Riva je opozoril, da so nekateri solinarji zaradi lažjega prenosa soli iz hiš na ladje znižali nasipe. To je bilo kaznivo dejanje, solinarji so bili kaznovani s 4 goldinarji globe. Povsem razumljivo je bilo, da so morali nasip vrniti v prvotno stanje.¹³⁷

Veliko je bilo sporov tudi med različnimi lastniki solnih fondov, predvsem tam, kjer je imelo več lastnikov v lasti isti fond. Tak je primer bratov Fonda, sinov pok. Nikolaja in bratov Corsi, sinov pok. Zuanneja, ki so imeli že dalj časa v skupni lasti fond. Čeprav je med družinama vladala sloga, je vseeno prišlo do nesoglasja zaradi popravila glavnega nasipa. Člani družine Corsi so svoj del popravili, niso pa hoteli popraviti še dela, ki bi ga morala popraviti družina Fonda.

¹³⁷ SI PAK PI 225, t. e. 33, spis 161. Na primer, 7. 9. 1816 je inšpektor prijavil in oglobil solinarico Margherito Benedetti, Bortolomia Petronia pok. Pietra, Lorenza Fragiacomina pok. Zuanneja, Indriga Petronia pok. Borolomea (lastnik in solinar), Cristofora Indriga pok. Indriga, Zampiera Dapretta pok. Zuanneja, Zorzi Petronia pok. Pietra, Almeriga Fondo pok. Almeriga, Pietra Fornasara pok. Zuanneja in Domenica Amantina.

Tabela 5: Infrastrukturni objekti v solinah leta 1830 (SI PAK PI 225, t. e. 91)

Predel	Fondi	Hiše	Kavedini	Kanali	Kavane	Zapore	Mostovi	Zapornice
Fontanigge	301	237	3612	3	17	5	29	16
Lera	258	203	2840	3	12	1	22	11
Fazan	38	35	396	3	2	3	8	6
Strunjan	18	17	185	2	2	2	7	4
SKUPAJ	608	492	7033	11	33	11	66	37

Graf 3: Infrastrukturni objekti v solinah leta 1830 (SI PAK PI 225, t. e. 91)

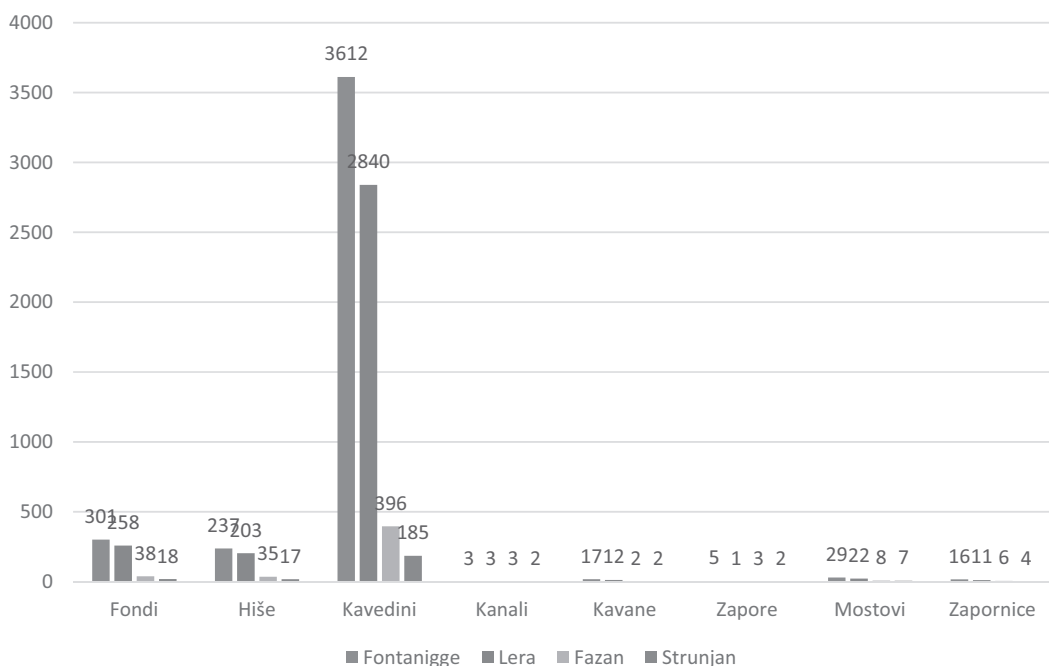

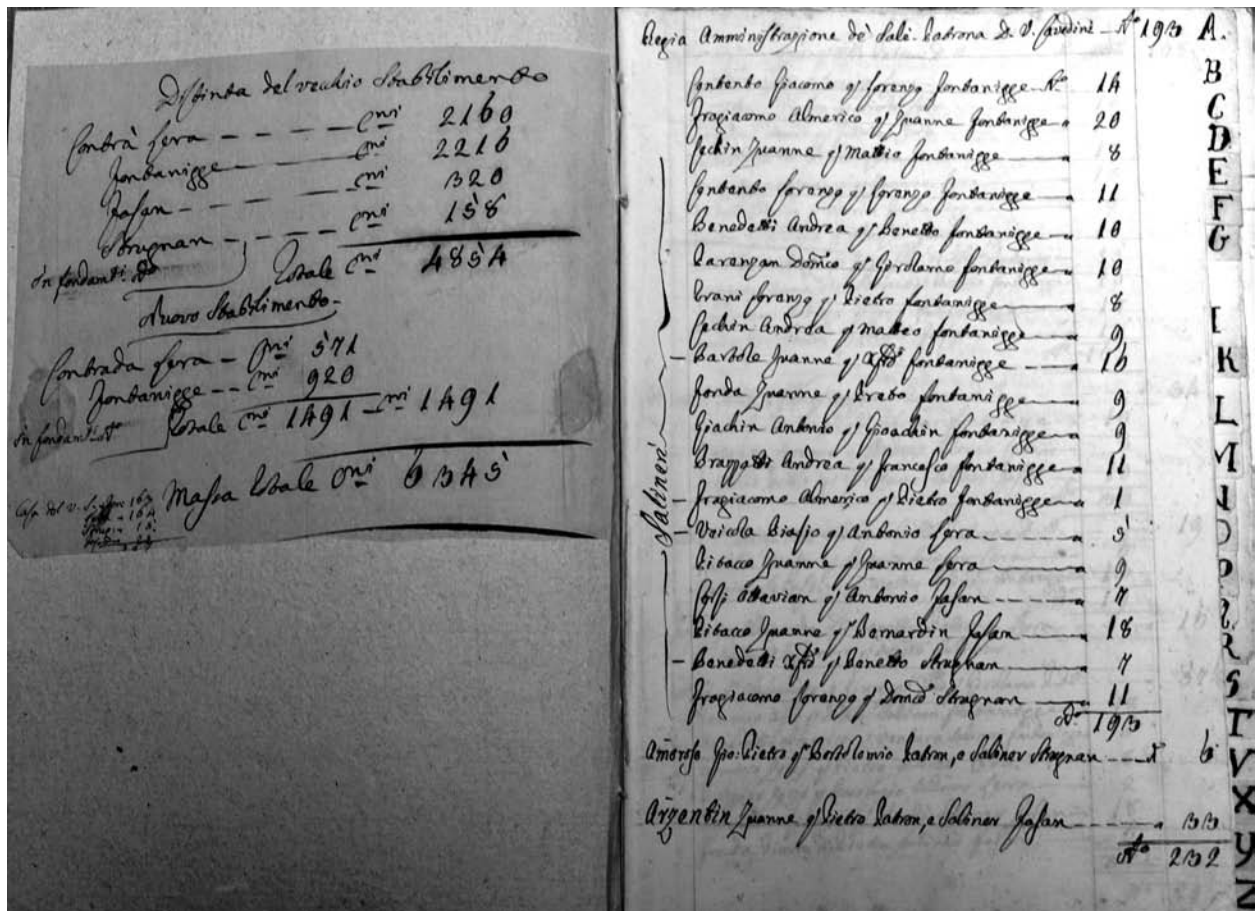
Tabela 6: Število lastnikov solnih fondov in kavedinov v piranskih solinah leta 1816 (SI PAK PI 225, t. e. 52, Catastico de Proprietari de Saline e Salineri del vecchio e nuovo Stabilimento delle Saline dell'anno 1816)

Zp. št.	Priimek	Ime	Št. kavedinov	Št. fonda
1	AM.R.d.Sali		193	19
2	Amoroso	G. Pietro, sin pok. Bortolomia	6	1
3	Arzentin	Zuane, sin pok. Pietra	33	1
4	Barbojo	Giuseppe, sin pok. Cristofora	168	11
5	Bartole	Pietro, sin pok. Filippa	18	1
6	Bianchi	Alessandro, sin pok. Girolama	57,5	6
7	Bianchi	Margarita, vdova pok. G. Battista	19	2
8	Bonifazio	Aldingarda, vdova pok. Benetta	16	1
9	Bonifazio	Zuane, sin pok. Domenica	106	6
10	Bonifazio	Nicolò, sin pok. Zuanneja	2	1
11	Borsatti	Maria in sestra	11	1
12	Brazzafolli	Margarita, vdova pok. Antonia	7	1
13	Bruni	Agostino, sin pok. Domenica	10	1
14	Bruni	Domenico, sin pok. Agostina	34	3
15	Bruni	Rocco in žena Faustina	59,5	6
16	Kapitelj sv. Jurija		24	2
17	Chierego	Pietro, sin pok. Bonifazia	57	5
18	Colombani	Luigi, sin pok. Lorenza	16	1

Zp. št.	Priimek	Ime	Št. kavedinov	Št. fonda
19	Colombani	Bortolo, sin pok. Antonia	30	2
20	Corbato	Zuane, sin pok. Mattea	20,5	3
21	Corsi	Accorsio, sin pok. Filippa	6	1
22	Corsi	Almerico, sin pok. Domenica	4	1
23	Corsi	Almerico, sin pok. Zorzia	54	4
24	Corsi	Antonio, sin pok. Nicoloja	35	3
25	Corsi	Nicolò, sin pok. Zuanneja	49	4
26	Corsi	Zuane, sin pok. Zuanneja	24	2
27	Corva	Nicolò, sin pok. Nicoloja	50	3
28	Dapreto	Bartolomia, sin pok. Francesca	6	1
29	Dapreto	Simon, sin pok. Giacoma	16	2
30	Dapreto	Zuane, sin pok. Zuanneja	44	7
31	Davanzo	Benetto, sin pok. Antonia	10	1
32	Davanzo	Nicolò, sin pok. Antonia	18	2
33	Davanzo	Pietro, sin pok. Antonia	9,5	1
34	Davanzo	Pietro, sin pok. Pietra	9	1
35	Davanzo	Zuanna, sin pok. Pietra	5	1
36	Declencich	Antonio, sin pok. Nicoloja	21	2
37	Dolce	Antonio, sin pok. Zuanneja	9	1
38	Dolce	Domenico, sin pok. Zuanneja	7	1
39	Dongetti	Maria, rojena Pierobon	27	3
40	Fabris	Cattarina, vdova pok. Marc'Antonia	84	6
41	Fabris	Giuseppe, sin pok. Marc'Antonia	42	2
42	Facia	Giorgio	12	1
43	Fonda	Antonio, sin pok. G. Pietra	3,5	1
44	Fonda	G. Pietro, sin pok. Nicoloja	199	14
45	Fonda	Giorgio in Francesca	31	3
46	Fonda	Nicolò, sin pok. Tommasa	12	1
47	Fonda	Zuane, sin pok. Andrea	19,5	2
48	Fonda	Zuane, sin pok. Zuanneja	8	1
49	Fonda	Antonio, sin pok. Zuanneja	9	1
50	Fornasaro	Antonio, sin pok. Pasqualina	13	1
51	Fornasaro	Bortola, vdova pok. Fonda	9	1
52	Fornasaro	Bortolo, sin pok. Pasqualina	8	1
53	Fornasaro	Leonardo, sin pok. Bortola	8	1
54	Fornasaro	Francesco, sin pok. Bortola	14	1
55	Fornasaro	Francesco, sin pok. Leonarda	6	1
56	Fornasaro	Girolamo, sin pok. Bortola	14	1
57	Fragiacomo	Alberto, sin pok. Domenica	7	1
58	Fragiacomo	Almerico, sin pok. Lorenza	9	1
59	Fragiacomo	Domenico, sin pok. Lorenza	9	1
60	Fragiacomo	Domenico, sin pok. Zuanneja	18	1
61	Fragiacomo	Domenico, sin pok. Giacoma	53	4
62	Fragiacomo	Giacomo, sin Lorenza	6	1
63	Fragiacomo	Zuane, sin pok. Domenica	20	1
64	Fragiacomo	Zuane, sin pok. Lorenza	48	1
65	Franceschi	Antonia, rojena Bruni	10	1
66	Franceschi	Marc'Antonio, sin pok. Alvisea	12	1
67	Furegon	Pietro, sin pok. Almerica	51	4
68	Furian	Elena, vdova pok. Almerica	20	2
69	Gabrieli	Lodovico, sin Pietra	82	3
70	Giraldi	Antonio, sin pok. Francesca	6	1
71	Giraldi	Domenico, sin pok. Francesca	13	1
72	Giraldi	Francesco, sin pok. Nicoloja	39	4
73	Giraldi	Francesco, sin pok. Zuanneja	13	2

Zp. št.	Priimek	Ime	Št. kavedinov	Št. fonda
74	Giraldi	Simon, sin pok. Francesca	10	1
75	Grisoni	Francesco, sin pok. Santa	480	27
76	Indrigo	Aldegarda, vdova pok. Zorzija	18	2
77	Lenzi	Felice, sin pok. Girolama	73	7
78	Mansioneria Testa - Predanzan		62,5	6
79	Maraspin	Antonio, sin pok. Antonia	6	1
80	Marchesini	Pietro, sin pok. Giuseppea	21	2
81	Minio	Nicolò, sin Giovannia	21	2
82	Padovan	Zuane di Lorenzo, najemnik Corsija	35	2
83	Pagliari	Antonio, sin pok. Nicoloja	11	1
84	Pagliari	Domenico, sin pok. Simona	11	2
85	Pagliari	Grazia, vdova pok. Domenica	13	2
86	Pagliari	Nicolò, sin pok. Cristofora	14	1
87	Parenzan	Antonio, sin Nicoloja	12	1
88	Parenzan	Zoia, vdova pok. Nicoloja	6	1
89	Petronio	Antonio, sin Bortola	10	1
90	Petronio	Antonio, sin pok. Marca	15	1
91	Petronio	Bortolomio, sin pok. Pietra	51	3
92	Petronio	Brunetta, vdova pok. Pietra	35	3
93	Petronio	Cristoforo, sin pok. Zuanneja	4	1
94	Petronio	Domenico, sin pok. Zorzia	34	4
95	Petronio	Francesco, sin pok. Zorzia	14	1
96	Petronio	G. Pietro, sin pok. Marca	26,5	2
97	Petronio	Matteo, sin pok. Rocca	26	2
98	Petronio	Nicolò, sin pok. Domenica	7	1
99	Petronio	Pietro, sin pok. Cristofora	4	1
100	Petronio	Pietro, sin pok. G. Pietra	12	1
101	Petronio	Pietro, sin pok. Marca	28	2
102	Petronio	Pietro, sin pok. Marca	59	5
103	Petronio	Zorzi, sin pok. Marca	17	1
104	Pierobon	Andrea, sin pok. Cristofora	28	2
105	Pierobon	Cristoforo, sin pok. Pietra	100	10
106	Pierobon	Zuanna, vdova pok. Pietra	74	6
107	Pierobon	Zuane, sin pok. Cristofora	26	3
108	Potocco	Domenico, sin pok. Francesca	10	1
109	Predonzan	Luigi, sin Nicoloja	44,5	6
110	Predonzan	Nicolò, sin pok. Alvisea	35	4
111	Predonzan	Nicolò, sin pok. Nicoloja	12	1
112	Rastelli	Vito, sin pok. G. Antonia	40	4
113	Ravalico	Marco, sin pok. Nicoloja	3	1
114	Ravasini	Gianmarco, sin pok. G. Maria	10	1
115	Rosso	Domenico, sin pok. Zuanneja	11	1
116	Rosso	Zorzi, sin pok. Nicoloja	28	2
117	Rota	Agnese, vdova pok. Stefana	5	1
118	Ruzzier	G. Maria, sin pok. Bortola	8	1
119	Ruzzier	Girolamo, sin pok. Cristofora	15	2
120	Ruzzier	Nicolò, sin pok. Andrea	8	1
121	Ruzzier	Odorico, sin pok. Cristofora	7	1
122	Ruzzier	Simon, sin pok. Domenica	9	1
123	Ruzzier	Zuane, sin pok. Bortola	8	1
124	Schiavuzzi	Bernardino, sin pok. Giacoma	102	7
125	Senno	Alessandro, sin pok. G. Pietra	98	9
126	Senno	G. Maria, sin pok. G. Pietra	157	11
127	Stepan	Tommaso, sin pok. Mattia	4	1
128	Tamborlin	Marco, sin pok. Nicoloja	20	2

Zp. št.	Priimek	Ime	Št. kavedinov	Št. fonda
129	Tammaro	Alessandro, sin pok. Zuanneja	32	3
130	Tammaro	Bortolo, sin pok. Marca	7	1
131	Tammaro	Lorenzo, sin pok. Alessandra	8	1
132	Tammaro	Zorzi, sin pok. Pietra	4,5	1
133	Tammaro	Zuanna, hčerka pok. Nicolaja, vdova pok. Bonaventure Ruzzier	10	1
134	Tammaro	Zuanne, sin pok. Marca	14	1
135	Tomaz	Giacomo, sin pok. Francesca	112	8
136	Trani	Pietro, sin Antonia	31	3
137	Valmarana	Leonardo	1	1
138	Varin	Margarita, vdova pok. Bortola	20	2
139	Vatta	Simon, sin pok. Bonifazia	79	6
140	Venier	Agostino, sin pok. Bortola	16	1
141	Venier	Antonio, sin pok. Bortola	8	1
142	Venier	Cristoforo, sin pok. Francesca	82	5
143	Venier	Zorzi, sin pok. Zorzia	117	10
144	Veronese	Antonio, sin pok. Zuanneja	6,5	1
145	Veronese	Domenico, sin pok. Zuanneja	14	1
146	Veronese	Maria in Cattarina	10	1
147	Viezzoli	Lorenzo di Zuanne	3	1
148	Zamarin	Odorico, sin pok. Zuanneja	81,5	6
SKUPAJ			4854	406

Uvodni del katastra s podatki o starih in novih lastnikih piranskih solin leta 1816 (SI PAK PI 225, t. e. 52, Catastico de Proprietari de Saline e Salineri del vecchio e nuovo Stabilimento delle Saline dell'anno 1816).

Ker je med tem neurje porušilo nasip, je poplavilo tudi sosednje fonde, zato je predsedstvo *Kolegija XX za sol* ukazalo družini Corsi, naj popravi poškodovani nasip, članom družine Fonda pa naložilo plačilo polovice stroškov.¹³⁸

Predsedstvo *Kolegija XX za sol* je celo jesen 1816 opozarjalo lastnike solin in solinarje, naj obnavljajo stare in na novo postavljene nasipe. Predvsem na novo postavljeni nasipi niso bili dobro utrjeni in jih je vsako manjše neurje poškodovalo. Potrebno je bilo večletno utrjevanje in postavitev kamnitega zidu, da je lahko nasip kljuboval sili valov. Obdobje gradnje novih solnih fondov je bilo zelo težavno, saj so pogosta neurja porušila večmesečno delo delavcev in solinarjev. Šele po letu 1825, ko so bili zunanji nasipi dobro utrjeni in obzidani, se je stanje normaliziralo.

Leta 1816 je v vseh piranskih solinah delovalo 4854 solnih kavedinov, ki so bili v lasti 148 pravnih in fizičnih oseb. Lastniki so imeli kavedine na različnih fondih zaradi kupoprodaj, dedovanja in dotalnih pogodb. Fond z 28 kavedini je imel lahko tudi po tri ali štiri lastnike. Ker do leta 1824 uradniki niso zabeležili podatkov o številu solinarjev in članov njihovih družin, ki so delali na solnem fondu, je težko določiti število delavcev na posameznem fondu. Takšni podatki so zabeleženi od leta 1824 dalje. Praviloma so navedeni podatki o solinarjih s patentom, solinarjih brez le-tega, otrocih do osmega leta starosti in število žensk in deklet, ki so delale na solnih fondih. Če je imel solni fond več lastnikov, je solinarja postavil lastnik, ki je imel največje število kavedinov.

SKLEP

Po ukinitvi Ilirskih provinc in ponovni vzpostavitvi avstrijske oblasti je država intenzivno nadaljevala s širjenjem novih solnih površin in gradnjo novih solnih fondov. Že leta 1825 je število kavedinov naraslo na 7054, leta 1830 pa se je število ustalilo pri 7033; takšno število je nato ostalo do odkupa solnih fondov in prenove predela Lera pred začetkom prve svetovne vojne.¹³⁹ Občina Piran je po prihodu pod avstrijsko oblast izgubila izključno pravico podeljevanja pravice do gradnje solin, ki jo je imela skozi celotno obdobje beneške nadoblasti; zaradi tega piranski meščani niso imeli več privilegirane položaja, ki so ga imeli do tedaj. Pojavljati so se začeli novi lastniki, ki niso bili več doma iz Pirana (npr. Francesco Grisoni), ki je v 30. letih 19. stoletja postal največji lastnik piranskih solin s 576 solnimi kavedini (večino jih je imel v Fontaniggah, na Leri in v Strunjanu).

Ker so nove solne površine naredili v plitvem morju, je bilo treba te površine zaščititi z močnimi morskimi nasipi. Ob neugodnih vremenskih razmerah so bili nasipi zaradi visokega plimovanja in valovanja zelo nestabilni, dokler jih niso z obeh strani (morske in notranje) obzidali in zaščitili s kamnitim zidom. Ob vsakem večjem neurju so poplavne vode poškodovale nasipe, solinarji pa so imeli veliko škode in dodatnega dela pri utrjevanju nasipov in čiščenju izparevalnih in kristalizacijskih bazenov. Razmere so se izboljšale šele po letu 1830, ko so uspeli dodatno utrditi zunanje morske nasipe. Žal gradnja novih solnih kavedinov lastnikom ni prinesla pričakovanih gospodarskih učinkov in zasluga, saj je država zaradi prevelike pridelave soli to omejila in uvedla ponovno monopolne količine pridelane soli.

¹³⁸ SI PAK PI 225, t. e. 33, št. 178, datirano 15. 12. 1816.

¹³⁹ Več o razlogih za modernizacijo piranskih solin, državnem odkupu solin in spremembi tehnološkega postopka pridobivanja soli na Leri glej v Bonin: Sečoveljske soline – predel Lera v začetku 20. stoletja [diplomsko delo], Koper 2009.

ARHIVSKI VIRI

SI PAK PI – Pokrajinski arhiv Koper, enota Piran

- ◊ SI PAK PI 225, Solni konzorcij Piran s predhodniki, t. e. 1, 31, 32, 33, 52, 91.

LITERATURA

Bennussi, Bernardo: Ragguaglio delle monete, dei pesi e delle misure per servire alla storia delle nostre provincie. V: *Atti e Memorie della Società Istriana di Archeologia e Storia Patria, anno XL*, fascicolo 1. Parenzo: Società istriana di archeologia e storia patria. Tipografia Gaetano Coana & figli, 1928, str. 227–336.

Bonin, Flavio: Proizvodnja soli v Piranskih solinah od 16. do druge polovice 18. stoletja. V: *Annales, Series Historia et Sociologia*, letnik 11, št. 1. Koper: Znanstveno-raziskovalno središče, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 2001, str. 93–104.

Bonin, Flavio: Samostan sv. Frančiška med lastniki solnih polj. V: *Sedem stoletij minoritskega samostana sv. Frančiška Asiškega v Piranu 1301–2001*. Piran: Slovenska minoritska provinca sv. Jožefa, Minoritski samostan sv. Frančiška Asiškega v Piranu, 2001, str. 141–157.

Bonin, Flavio: Piranske soline v zgodovinskih virih; s poudarkom na 18. stoletju. V: *Annales Mediterranea*. Piran: Pomorski muzej »Sergej Mašera«, Piran 2009, str. 23–30.

Bonin, Flavio: Solne poti. Katalog št. 15. Piran: Pomorski muzej – Museo del Mare »Sergej Mašera« Piran/Pirano 2009.

Bonin, Flavio: Piranske solne pogodbe (1375–1782). *Viri 33*. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije, 2011.

Bonin, Marko: Pridobivanje soli na solnem fondu Pomorskega muzeja »Sergej Mašera« Piran. Gibanje znanost mladini – raziskovalna naloga s področja družboslovja – geografija, Piran: [M. Bonin], 2002.

Bonin, Marko: Sečoveljske soline: predel Lera v začetku 19. stoletja [diplomsko delo], Koper 2009.

Bonin, Marko: Sečoveljske soline – predel Lera v začetku 20. stoletja. V: *Zbornik radova Međunarodnog znanstvenog skupa Istarsko gospodarstvo jučer i sutra, Pazin, Pula, studeni 2013 = Proceedings of the International scientific conference Istrian economy yesterday and tomorrow, Pazin, Pula, november 2013*, (Posebna izdanja, 38). Pazin: Državni arhiv, 2015 (ur. Križman Pavlović, Danijela), str. 359–379.

Bonin, Zdenka: Koprskke soline v poročilih beneških uradnikov. V: *Kronika Časopis za slovensko krajevno zgodovino*, letnik 53, zv. 3, Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2005, str. 283–300.

Bonin, Zdenka: Kataster koprskih solin leta 1847. V: *Kronika, Časopis za slovensko krajevno zgodovino*, letnik 54, zv. 1, Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2006, str. 79–94.

Bonin, Zdenka: Koprskke soline v zgodovinskih virih. V: *Annales Mediterranea*. Piran: Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran, 2009, str. 85–103.

Bonin, Zdenka: Koprskke soline. V: *Studia Iustinopolitana, Revija Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper*, letnik II, 1. del. Koper: Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2009, str. 95–120.

Bonin, Zdenka: Delovanje koprskih solin v obdobju beneške in avstrijske uprave. V: *Zbornik radova Međunarodnog znanstvenog skupa Istarsko gospodarstvo jučer i sutra, Pazin, Pula, studeni 2013 = Proceedings of the International scientific conference Istrian economy yesterday and tomorrow, Pazin, Pula, november 2013*, (Posebna izdanja, 38). Pazin: Državni arhiv, 2015 (Križman Pavlović, Danijela; ur.), str. 277–296.

Bonin, Zdenka, Bonin, Flavio: Tihotapljenje koprskke in piranske soli v obdobju Beneške republike. V: *Upor, nasilje in preživetje [Elektronski vir]: slovenski in evropski*

primeri iz srednjega in novega veka znanstvena monografija, Koper: Založba Univerze na Primorskem, 2015, str. 181–210.

Brglez, Alja: Zrno soli za imperij: Piran 1579–1609. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Inštitut za dediščino Sredozemlja, Založba Annales, 2005.

Combi, Carlo: Notizie storiche intorno alle saline d'Istria. Trieste: Colombo Coen, 1858.

Čolak, Nikola: Proizvodnja paške soli i pomorska trgovina do pada Paga pod mletačku vlast godine 1409. V: *Pomorski zbornik 1*, Zadar 1963, str. 477–515.

Danielis, Angelo: Le vecchie saline di Pirano. *Archeografo Triestino*. Trieste: Officine grafiche della Editoriale libreria s. a., 1930–1931, vol. 44, str. 409–418.

Darovec, Darko: Solarstvo v severozahodni Istri od 12. do 18. stoletja. V: *Annales, Series Historia et Sociologia*, letnik 11, št. 1. Koper: Znanstveno-raziskovalno središče, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 2001, str. 71–92.

Darovec, Darko: Davki nam pijejo kri. *Knjižnica Annales Majora*. Koper: Univerza na Primorskem: Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije, Koper: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 2004.

Erceg, Ivan: Pregled »solana« i proizvodnje soli duž istočnojadranske obale (doba feudalizma). V: *Jadranski zbornik*, št. 13. Pula: Povijesno društvo Istre, Rijeka: Povijesno društvo Rijeke, 1986–1989, str. 119–131.

Erceg, Ivan: Pregled kupoprodaje soli na sjevernom Jadranu (krajem 17. i početkom 18. stoljeća). V: *Vjesnik Historijskog arhiva Rijeka*, št. 32. Rijeka: Historijski arhiv Rijeka, 1990, str. 25–43.

Fanfani, Tommaso: Il sale: un prodotto per la crescita economica di Trieste. V: *Storia economica e sociale di Trieste*, volume II, Lint, Trieste, 2003, str. 505–540.

Gestrin, Ferdo: Trgovina slovenskega zaledja s primorskimi mesti od XIII. stoletja do konca XVI. stoletja. V: *Kronika XI/2*. Ljubljana: Zgodovinsko društvo za Slovenijo, str. 73–85, 1963.

Gestrin, Ferdo: Trgovina slovenskega zaledja s primorskimi mesti od 13. do konca 16. stoletja, Ljubljana: SAZU, 1965.

Guštin, Mitja: Koprskе soline na Bonifiki pri Bertokih. V: *Soline: ogrožena kulturna krajina*, Piran: Pomorski muzej Sergej Mašera Piran, 2009, str. 75–84.

Herkov, Zlatko: Mjere hrvatskog Primorja, s osobitom osvrtom na solne mjere i solnu trgovinu. Rijeka: Historijski arhiv u Rijeci i Pazinu, 1971.

Herkov, Zlatko: Naše stare mjere i utezi, Uvod u teoriju povjesne meterologije i njezina praktična primjena pri proučavanju naše gospodarske povijesti, Zagreb: Školska knjiga, 1973.

Herkov, Zlatko: Prinos za poznavanje naših starih mjera za dužinu i površinu. V: *Zbornik Historijskog instituta JAZU u Zagrebu 7*, Zagreb: JAZU, 1974.

Holz, Eva: Sol kot državni monopol. Od cesarice Marije Terezije do marčne revolucije leta 1848. V: *Annales, Series Historia et Sociologia 3*, letnik 8. Koper: Znanstveno-raziskovalno središče, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 1996, str. 339–348.

Koludrović, Ante in Franić, Mladen: *Sol i morske solane*. Zagreb: Udruženje rudnika i industrije nemetala, 1954.

Mihelič, Darja: Neagrarno gospodarstvo Pirana od 1280 do 1340. Ljubljana: SAZU, 1985.

Mihelič, Darja: O začetkih piranskega solarstva. V: *Annales, Series Historia et Sociologia 8/96*. Koper: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 1996, str. 339–348.

Mihelič, Darja: O začetkih piranskega solarstva. V: *Annales, Series Historia et Sociologia*, letnik 11, št. 1. Koper: Znanstveno-raziskovalno središče, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 2004, str. 71–92.

Mihelič, Darja: Piransko belo zlato. V: *Annales Mediterranea*. Piran: Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran, 2009, str. 15–22.

Mlacović, Dušan: Plemenitost in otok: padec in vzpon rabskega plemstva. Zagreb: Leykam international d. o. o., 2008.

- Morteani, Luigi: Contrato de Sali stipulato fra Venezia e Pirano. Trieste: L. Morteani, 1889.
- Nicolich, Emanuele: Cenni storico-statistici sulle Saline di Pirano. Pirano: Consorzio delle Saline, 1882.
- Nicolich, Emanuele: Documenti che si riferiscono alle saline dalmatiche. Dubrovnik: Tiskarnica J. Flori, 1883.
- Nicolich, Emanuele: Episodi del salificio Adriatico. Zadar, 1907.
- Pahor, Miroslav: Statuti Izole, Kopra in Pirana ter istrski zakoni o solarjih, solarnah in tihotapcih. V: *Kronika V/3*, Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 1957, str. 123–134.
- Pahor, Miroslav: Solna pogodba med Piranom in Benetkami iz leta 1616. V: *Kronika*, letnik 5, št. 1, Ljubljana 1957, str. 14–20.
- Pahor, Miroslav in Poberaj, Tatjana: Stare piranske soline. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1963.
- Pederin, Ivan: Sporazum paških proizvođača soli s Collegiom del Sal u Mlecima 1662. g. V: *Prinosi za gospodarsko povijest otoka Paga*. Pazin – Rijeka: Historijski arhivi Pazin i Rijeka, 1988, str. 5–18.
- Peričić, Šime: Paške solane od 1814. do 1914 g. V: *Prinosi za gospodarsko povijest otoka Paga*. Pazin - Rijeka: Historijski arhivi Pazin i Rijeka, 1988, str. 29–54.
- Peričić, Šime: Proizvodnja i prodaja paške soli u prošlosti. Zadar: Zavod za povjesne znanosti HAZU, 2001, sv. 43, str. 45–83.
- Pilandri, Gino: Ambiente e tecnica nelle saline. *La Salina di Cervia* (a cura del Gruppo Culturale Civiltà Salinara – Cervia), Cervia, 1997, str. 27–34.
- Raukar, Tomislav: Zadarska trgovina solju u XIV i XV stoljeću. V: *Radovi Filozofskog fakulteta u Zagrebu 8*. Zagreb: [Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta], 1970.
- Selva, Orietta: L'attività salinara in Istria: tesi di laurea in geografia. Trieste: Università degli studi Trieste, 1994.
- Selva, Orietta: Il patrimonio storico geografico delle saline di Pirano. Trieste: Centro studi economico-politici Ezio Vanoni, 1999.
- Stanisci, Mario: Appunti di metrologia. Cenni sulla misurazione del tempo, dello spazio, del peso e del rapporto economico con brevi cenni di numismatica. Udine: Università degli studi di Udine, 1984.
- Starec, Roberto: Življenje in delo v istrskih solinah. V: *Annales, Series Historia et Sociologia*, letnik 11, št. 1. Koper: Znanstveno-raziskovalno središče, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 2001, str. 121–134.
- Vilfan, Sergij: K zgodovini kmečkega kupčevanja s soljo. Gospodarsko pravne podlage povesti o Martinu Krpanu. V: *Kronika X/3*. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 1962, str. 129–144.
- Zaninović-Rumora, Marija: Mjere otoka Paga u mletačkom razdoblju. V: *Prinosi za gospodarsko povijest otoka Paga*. Pazin - Rijeka: Historijski arhivi Pazin i Rijeka, 1988, str. 19–28.
- Žagar, Zora: Solinarstvo na severovzhodni obali Jadranskega morja. V: *Muzej solinarstva. Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran, Katalog št. 7*. Piran: Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran, 1991, str. 24–41.
- Žagar, Zora: Solinarstvo na severozahodni obali Jadranskega morja. V: *Kultura narodnostno mešanega ozemlja slovenske Istre*. Ljubljana: Znanstveni inštitut FF, 1993, str. 117–127.
- Žitko, Salvator: Solno tihotapstvo na območju piranskih, koprskih in miljskih solin v času Beneške republike. V: *Slovensko morje in zaledje*, št. 2/3, Koper: Lipa, 1979.

SUMMARY

IMPLEMENTATION OF PIRAN SALT PANS OWNERS CADASTRE IN 1816

Whilst the production of salt is exclusive to the summer months, the work in salt pans demanded that the salt worker and his family are present the whole year to maintain a salt field. Work at the salt field and its annual preparation for the season of salt-making usually started after the salt production season is completed. All dams that were damaged or leaking seawater or fresh water (from Dragonja riverbed) to the salt field area had to be repaired. In autumn and winter, salt basins had to contain a sufficient amount of water at all times, otherwise they would dry up or freeze. Basins had to be filled with fresh seawater as rain water could cause damage to them. During the necessary change of water, basins had to be dried, if at all possible. The most extensive preparatory work was done in Spring. That was the time for reparations of all damaged dams, especially the most important dam protecting fields from the passage of seawater (flood protection). In order of importance, the dam immediately next to the sea was followed by the dams of salt pans channels. The main preparatory work in the salt field started after 1 March. Then, it was necessary to clean and prepare crystallization basins, and to prepare and repair all minor dams on the whole salt field. Damages to salt fields caused by flooding imposed an additional burden on salt pan workers since it was generally necessary to manually remove large quantities of mud and sludge, while also reconstructing dams. The article also examines additional difficulties encountered when constructing new salt fields at the beginning of the 19th century. At that time, the Piran salt pans saw the construction of a higher number of new salt fields which were located in a shallow sea. Given the need to build more salt fields and protect them against seawater, it was necessary to build protective dams which were very unstable as they were made of soft mud. Workers needed several years before they could strengthen them on the sides thus reinforcing the dams. Such extensive new construction lasted two decades. A fresh seawater inflow and additional channel arrangement (extension or rather deepening) presented additional issues for the old salt fields in order to ensure sufficient water flow and good channel depth and width to allow seamless transport of salt from salt pan houses to public storages. Another problem relates to the fact that such major construction work required large financial resources that salt fields owners as well as the country found difficult to provide as the political and economic situation could not stabilize immediately due to military confrontations. Salt pan workers thus lived in poverty and new salt fields, unfortunately, failed to meet the expected results. As the market was saturated with salt, the country limited its production quantity and regulated its price over time. Insufficiently preserved register of salt fields owners and salt pan workers for the last Venetian period in the Piran unit of the Regional Archives Koper obliged the new Austrian authority to establish cadastre of salt fields owners and salt pan workers anew. The first preserved example of the cadastre establishment dates in 1816, while in later years the cadastre data was updated every year between October and December with new data on owners (i. e. due to death, succession, weddings, purchase) and salt pan workers who worked in individual production units. These factors resulted in changes of ownership on nearly a tenth of salt pans areas every year. The additional cause of changes in ownership was the allocation of a certain number of crystallisation basins to male descendants who were granted beneficiary status due to ownership thus not having to serve in the army. The country later abolished this benefit.